

YAZI-YORUM

Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi

22. Sayı

2020 Mart
Yıl: 2 Sayı: 22 Ücretsiz

Yazı-Yorum Dergi

Genel Yayın Yönetmeni

Zeynep Eşin

Yayın Kurulu

Hatice Hamarat

Evren Erbatur

İlknur Demir

Yazı İşleri

Fatih Eşin

Kapak İllüstrasyon

Şara Nur Yaşar

Pdf Tasarım

Aydın Yaşar

Sosyal Medya

Deniz Eşin

Reklam Halkla İlişkiler

info@yazi-yorum.net

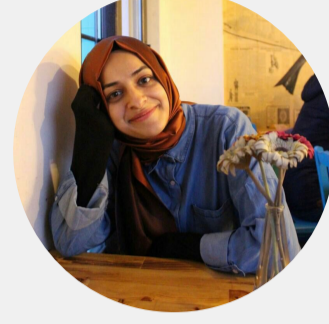
YAZARLAR

Başak Arslan

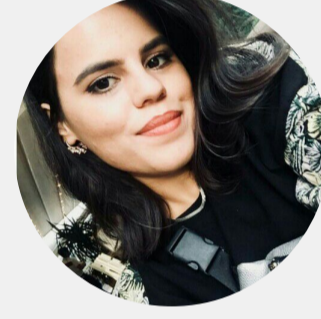
Beyza Büşra Erol

Sevde Gül Kocalar

Osman Tünç

Nur Yüksel Öztürk

Handan Kılıç

Mehmet Çakır

Özlem Kazancıoğlu

Büşra Canbaz

Neslihan Yiğitler

Gönül Malat

YAZI-YORUMDAKİLER

DOSYA KONUSU DOSTOYEVSKİ

İlknur Demir | Tatsız Bir Olay
Sevde Gül Kocalar | Oteki
Başak Arslan | Çocuklarla Beraber
Gönül Malat | Beyaz Geceler
Neslihan Yiğitler | Büyük Engizisyoncu
Özlem Kazancıoğlu | Ebedi Koca

KİTAP & FİLM İNCELEMESİ

Mehmet Çakır | Kafka "Dava"
Osman Tünç
Orhan Kemal, İstanbul Ve Kentsel Dönüşüm
Handan Kılıç | Suç Ve Ceza Filmleri

ÖYKÜ

Büşra Canbaz | Kayıplar Ve Kalışlar
Viyana Erel | Askıda Hayat

ANLATI

Beyza Büşra Erol | İncir Ağacının Hikayesi
İrem Erdoğan | İsimsiz

ATONAL

Gökçe Hatipoğlu | İlegal

DENEME

Ertuğrul Kaya | Aşkın Abc'si

MİKRO ÖYKÜ

Hicret Dirik | Escravo

Cansu Selcuk Çağlar | Yola Çıkamayan

ŞİİR

Jana Med İnanç | Soyun

Meral Hazırol | Mayınlı Gökyüzü

Uğur Kaplan | Duygu Bağışı

Servan Erdiç | Anlıyorum

ÇİZER

Şaranur Yaşar

RÖPORTAJ Mevsim Yenice

İlknur Demir

Tatsız Bir Olay | Fyodor Dostoyevski

Fyodor Dostoyevski, orijinal ismi “Skvernyj Anekdot” olan “Tatsız Bir Olay” adlı uzun öyküsünü 1862 yılında kaleme almıştır. Yetmiş dört sayfalık bu uzun öykü, Dostoyevski'nin romanlarında karşılaştığımız hemen tüm özelliklerini içinde barındırmaktadır. Özellikle Mihail M. Bahtin' in Dostoyevski Poetikasının Sorunları adını verdiği metninde söz ettiği Dostoyevski' nin çoksesliliğini bu uzun öyküde de görüyoruz. Çok seslilik; farklı katmanlara mensup, farklı seslerin klasik yazar anlayışından uzaklaşan anlatıcıların söylemleri demektir bir anlamda. Şöyle diyor Bahtin bu konuda;

”Dostoyevski çoksesli romanın yaratıcısıdır. Yepyeni bir roman türü yaratmıştır. Dolayısıyla, yapıtı önceden saptanmış çerçevelere veya genellikle Avrupa romanının muhtelif türlerine uyguladığımız tarihsel-edebi şemalara uymaz. Dostoyevski'nin yapıtlarında, sesi tıpkı alışıldık tipte bir romandaki yazarın sesi gibi kurulmuş bir kahraman ortaya çıkar. Bir karakterin kendisi ve dünyası hakkında söyledikleri, genellikle yazarın sözü kadar ağırlıklıdır... Yapıtın yapısı içinde olağanüstü bir bağımsızlığa sahiptir; adeta yazarın söyledikleriyle beraber tınlar ve özel bir şekilde hem yazarın sesiyle hem de diğer karakterlerin eksiksiz ve eşit ölçüde geçerli sesleriyle birleşir.” (Dostoyevski Poetikasının Sorunları-Metis Eleştiri-Sayfa/49)

65 yaşlarında üçüncü derece memur General Stepan Nikiforoviç, yeni aldığı evini ve doğum gününü emrinde çalışan, beşinci derece memur Semyon İvonoviç Şipulenko ve yine beşinci derece memur İvan İlyiç Pralinskiy ile birlikte kutlamaktadır. Öykü, Petersburg' ta bulunan bu görkemli evin tasviri ve ev sahibinin detaylı kişilik tahlili ile başlıyor.

Öykünün dönemi, Rusya'da yenileşme hareketlerinin başladığı ilk yıllar. Çarlığın sorgulanışının ilk dönemlerine bir eleştiri niteliğindeki öykünün, ana kahramanı İvan İlyiç Pralinskiy' dir. Çevresinde dehşetli bir liberal olarak tanınan İvan İlyiç, bu özelliği ile oldukça gurur duyan bir general. Öykü, hümanist olduğunu ısrarla belirten bu kişinin, kendi emrinde çalışan bir elemanın düğününe davetsiz olarak katılması ve düğün gecesi yaşanan talihsiz olayların gerek alaycı gerekse mizahi bir dille anlatılması üzerine kurgulanmış.

Yazar metinde, teorik olarak tanımlanan kavramların pratikte uygulanmasının pek mümkün olmadığını, derin karakter analizleriyle sunuyor okura. Özellikle geri planda kalan, öyküde ana karakteri daha iyi tanımamıza yardımcı olan ve kurguyu tamamlayan karakterlerin psikolojik çözümlerinin oldukça detaylı incelendiğini görüyoruz. Örneğin İvan İlyiç' in emrinde çalışan damat Pseldonimov bu karakterlerden biri. Sıradan ve yoksul. Hatta biçaredir. Gogol karakterlerine öykünerek yazılmış karakterlerdir bunlar. Anlatıcı burada, metne müdahil oluyor ve şöyle söylüyor. "Ne güzel tarif ediyordu Gogol bu orijinal tipleri!.." (Tatsız Bir Olay-Sayfa 23)

Mihail M. Bahtin, yine Dostoyevski Poetikasının Sorunları adlı metninde V. Kirpotin' in yazar hakkındaki araştırmasına yer vermiş. Şöyle diyor Kirpotin, Dostoyevski' nin karakterlerinin psikolojik çözümlerinin başarısı hakkında.

"Dostoyevski bir başkasının ruhunu doğrudan doğruya tahayyül edebilme konusunda görünür bir beceriye sahipti. Bir başkasının ruhuna sanki en ince ayrıntıları saptamasını, bir insanın iç hayatındaki en göze çarpmayan değişimleri ve geçişleri izlemesini mümkün kılan bir büyütece sahipmiş gibi bakıyordu. Dostoyevski sanki dış engelleri aşarak, bir insanda gerçekleşen psikolojik süreçleri doğrudan doğruya gözlemler ve onları yazıya döker..." (Dostoyevski Poetikasının Sorunları-Metis Eleştiri-Sayfa/87)

Öykünün anlatıcısı, öykü boyunca metnedâhil oluyor ve gerek öykü kahramanları hakkında gerekse kurgunun seyri ile ilgili, ipuçları veriyor.

"Ama önce ekselans Pralinskiy' e ait birkaç söz söyleyelim. Kendisi hikâyemizin kahramanı olduğu için, bunu yüzde yüz yapmalıyız."(Tatsız Bir Olay-Sayfa 12)ya da,

"Biz genede kahramanımızın böyle duygularına tercüman olmaya çalışalım. Yalnız bunu yaparken okuyucularımıza bu duyguların özünü, yani en önemli, gerçek olan yanlarını vereceğiz. Çünkü duygularımızın pek çoğu gündelik bir dille anlatmada bize gerçekten pek uzak görünür. Bunun için bu gibi duygular herkeste olduğu halde asla ortaya çıkarılarak gösterilemez. Şüphesiz ki, İvan İlyiç' inkiler biraz gelişigüzedir. Ama bunun sebebini biliyorsunuz artık." (Tatsız Bir Olay-Sayfa 11) cümlesinde olduğu gibi. Araya girip kurgu hakkında detaylar vermesine rağmen bu anlatıcının kimliği belirsiz. Aynı anlatıcı bazen aşağıdaki örnekte olduğu gibi masal dilini de kullanıyor.

"Kısacası herkes, Bay Nikiforov' u mükemmel bir adam sayıyordu. Onun da kendine göre bir tutkusu, daha doğrusu bir arzusu vardı. Bir evi olmasını istiyordu." (Tatsız Bir Olay-Sayfa 11)Bu anlatıcıyı, Dostoyevski' den yıllar sonra bazı post-modernist yazarlarda sıklıkla kullanmıştır.

Öykümüzün kahramanı General İvan İlyiç, dönemin Rusya' sında halk ve soylu kesim arasında var olan sınıfsal farklılığın ortadan kaldırılmasının tek yolunun "hümanizm" olduğunu ve bunu ispat etmenin yolunun da" ben de sizdenim" imajını vererek olabileceğini düşünüyor ve şöyle diyor;

“Şu Pseldonimov’ un ileride, çocuklarına koskoca bir generalin düğününü şereflendirdiğini, hatta evlerinde içtiğini bile anlatacağından haberiniz var mı? Bunu anlayabiliyor musunuz? Çocukları, kendi çocuklarına ötekilerde torunlarına bu kutsal olayı, vaktiyle nasıl büyük rütbeli bir devlet adamının (o zamana kadar böyle bir konuma yüzde yüz yükselirim) onlara şeref verdiğini vs. vs. yi anlatıp duracaklardır. Böylece ben küçük görülen adamında bir değeri olduğunu ortaya çıkarmış olacağım. (Tatsız Bir Olay-Sayfa 25)

Ahh; o, bile sözcüğünün altına gizlenen, insanı insan olmaktan çıkaran, ego ve hadsizlik... Hümanizm gibi derin anlamları olan sözcüğün, pratikte uygulanmasının ancak bu kavramların içselleştirilebilmesiyle mümkün olabileceği izleği üzerinden oldukça düz bir kurguyla yazılmış öykü. Bu düz kurgusuna rağmen, metnin derin anlamlar içermesi yazarın kaleminin gücünden ileri gelmekte.

Neden iyi insan olmak isteriz? Sorusunun cevabını aradığımız bir öykü “Tatsız Bir Olay.” İyi bir insan olmakla, içten pazarlıklı olmak ya da hümanist ve egoist olmak arasındaki ince çizgi nerede başlayıp nerede sonlanmaktadır? Hiyerarşinin üst basamaklarında yer alan üst düzey bir yöneticinin gözünü döndüren kendi görkemini ışığı, onun ölçsüzlük ve hadsizlik batağına saplanmasına neden olmaktadır.

Tatsız Bir Olay adlı uzun öyküde yazar, büyük resmin bir tarafında, her ne kadar Rusya’ nın dönemsel sosyo-kültürel yapısını çizmiş olsa da, resmin tamamına baktığımızda evrensel bir sorunu görmemize yardımcı olmaktadır. Belki hiç kimsenin “iyilik yapma” kisvesi altında bir başkası tarafından onurlandırılmaya ihtiyacı yoktur. Onurlandırmaya çalıştığınız insanlar belki siz olmadan da onurlu bir yaşam sürdürmektedirler.

Yazının sonunda, Tezer Özlü’ den bir not paylaşmanın isabetli olacağını düşünüyorum. Ferit Edgü ye şöyle yazmış mektuplarının birinde Tezer Özlü; Dostoyevski’den, ilkin “Tatsız Bir Olay” sonra, “Amcanın Rüyası” okunmalıdır” diyor.(“Her Şeyin Sonundayım”/Tezer özlü-Ferit Edgü Mektupları- Alfa Yayınları-Sayfa/20)Bu öneriye katılmamak mümkün değil.

Yararlanılan kaynaklar:

Tatsız Bir Olay/ Fyodor Dostoyevski -Can Yayınları

Dostoyevski Poetikasının Sorunları/Mihail M. Bahtin-Metis Eleştiri-

“Her Şeyin Sonundayım”/Tezer Özlü-Ferit Edgü Mektupları- Alfa Yayınları

Söyleşi | Mevsim Yenice

Bu ay söyleşi konuğumuz 2015 ve 2016 yılları arasına farklı iki dosyayla Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri'nde öykü dalında "dikkate değer" bulunan ve 2015 yılında 'Açık Artırma' isimli öyküsüyle, AltKitap Öykü Ödülü' nü, 2019 yılın daise Notre Dame de Sion Edebiyat Ödülleri'nde ilk kitabı 'Tekme Tokatlı Şehir Rehberi'yle mansiyon kazanan yazar Mevsim Yenice.

Ödüller ile başlayalım isterseniz söyleşimize.Ödül kazandığınızı öğrendiğiniz ilk anda neler hissettiniz? Ödüller yazarlara daha sonraki eserleri için bir sorumluluk yüklüyor mu?

Altkitap ödülünü kazandığımı bir arkadaşımından duymuştum. Evde tek başımaydım ve oturup bir süre ağlamıştım. Duygu boşalımının büyük bir kısmı mutluluktan elbet ama küçük bir parça daha hatırlıyorum; birilerinin sizi anladığını, duyduğunu hissetmenin duygusallığıydı. Notre Dame de Sion'da da benzer duygular yaşadım. Ama çok büyük anlamlar yüklemekten yana da değilim, hep söylüyorum, söyleyeceğim de, ödül almamış bir sürü muhteşem kitap olduğunun farkındayım. Kendi adıma ileriye dönük "harekete geçiriciler" olarak görüyorum ödülleri. Sorumluluk konusuna gelince, her yazdığım metnin bir öncekinden daha iyi olması için çalışıyorum zaten hep. Kendi yaptığım işle ilgili beni en heyecanlandıran kısım "kendimi aşmak" olduğundan o sorumluluk duygusu için bir ödülle gereksinim duymuyorum diyebilirim.

İki öykü kitabınız var. "Tekme Tokatlı Şehir Rehberi" ve "Bilinmeyen Sular." İlk kitabınızdaki öyküler daha çok karakter ve kurgu ağırlıklı öyküler olmakla birlikte ikinci kitabınızda dil ön plana çıkıyor. Bu açıdan baktığımızda bazen, dil, karakter ve kurgudan biri diğerlerinin önüne geçebiliyor. Sizin için bu üç olgudan hangisidir öncelikli olan?

Aslında her birinin birlikte yol almasını seviyorum metinlerde genelde. Önceliğim içlerinden herhangi biri değil de, bir metinde hangisi öne çıkarsa çıksın, diğerlerinin de yanında birer yardımcı unsur olarak başarıyla görevlerini üstlenebilir halde olmaları sanırım.

Her iki öykü kitabınızda da diğer sanat dallarıyla olan yoğun ilişki hissediliyor. İlk kitabınızda resim, ikinci kitabınızda müziğin etkisi oldukça belirgin. Diğer sanat dalları, yazarın besinidir diyebilir miyiz? Çok okumanın haricinde, nelerden beslenmeli yazar?

Kendi adıma cevap verecek olursam, sanat dallarından epey besleniyorum diyebilirim. Ben "yeni" olan her şeyden besleniyorum aslında. Yeni bir tablo, yeni bir yer, atmosfer, olumlu olumsuz bir duygu, kendimde keşfettiğim yeni bir yön bile öykülerim için beni besliyor.

Öykülerinizin alt metinlerinde karakterlerin bilinçaltı yoğunluklu bir şekilde hissediliyor. Yaşadıkları incinmelerin etkisiyle verilen kararlar öykülerin izlekleri. Bu derinlikli bir psikoloji bilgisi gerektiriyor. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

Bazen sadece kendimizden ya da etrafımızdan yıllardır gözlemediklerimizle sezgisel olarak ortaya çıkıyor açıkçası tüm o izlekler. Bir kısmı da psikoloji, diğer disiplinlere olan ilgiden ve kurcalamaya hevesli olduğum meselelerden.

Tam matematiksel bir formüllendirme yapılabilir mi hiç emin değilim, en azından bende öyle planlı programlı giden bir çalışma prensibi yok. Şurada şu psikolojik rahatsızlığı ya da savunma sistemini kullanayım demiyorum hiç.

Bilinmeyen Sular adlı kitabınızdaki öykülerin epigrafları Pink Floyd' un şarkı sözlerinden oluşuyor. Pink Floyd albümleri, yanlış giden şeyleri, yalnızlığı, yabancılaşmayı, sistemi, çaresizliği kimi zamanda umudu, dostluğu anlatan öyküler gibi. Pink Floyd felsefesi ile öykülerinizin felsefesi arasında bir bağdan söz etmemiz mümkün mü?

Elbette mümkün. Öykülerin başında kullandığım epigraflar yıllar içinde ne zaman o şarkıları dinlesem ve o cümleleri duysam içimde bir yerlerde bir boşluğu dolduran ya da aksine daha da büyüten kısımlar. Bazen ilaç bazen silah oluyorlar. Yabancılaşma, ait olma gibi kavramların içini onlarla birlikte tekrar tekrar doldurup dönüştürüyorum.

İçinde bulunduğumuz çağda bireylerin kendileri ile yaşadığı en büyük çatışma, gitmek ve kalmak arasındaki ikilem belki de. Bilinmeyen Sular'da ki öykü karakterlerinizde bu ikilemi yaşayan, hepimiz gibi, herkes gibi olağan insanlar. Bu özellikle seçilmiş bir tema mıydı?

İlk kitapta da Bilinmeyen Sular'da da özellikle seçtiğim bir tema olmamasına rağmen kitap bitince fark ettik ki, son yıllarda neyin üzerinde epey düşündüysem, neyi değiştirmeye çalıştıysam, kısaca neye kafa yorduysam onlar bazen çok derinde bazen de oldukça yüzeyde öykülere yansımış. O nedenle Bilinmeyen Sular'da da tema özellikle seçmeden, hem bana bağımlı bir o kadarda benden bağımsız bir yerden kendiliğinden oluştu diyebilirim.

Yazmak için bir meselesi olması gerekiyor yazarın. Mevsim Yenice öykülerini hangi meselelerden ilham alarak yazar?

Ben değişip dönüşürken, meselelerim de sabit kalmıyor elbette. Bilinmeyen Sular'ı yazdığım dönemlerde, son birkaç yıldır, ait olmak, gitmek kalmak, gerçekte kim olduğumuz gibi daha varoluşsal meselelerin peşine düşmüşüm farkında olmadan. Önümüzdeki dönemlerde neyin peşine düşeceğim kim bilir...

Öykü karakteri yaratmak onu ete kemiğe büründürmek oldukça sancılı bir dönem. Bu nedenle de yazar için elbette tüm karakterleri çocuğu gibidir. Ama yine de bir nebze olsa yaratıcısı için öne çıkan karakterler vardır diye düşünüyorum. Sizin öykü karakterleriniz içinde diğerlerinin önüne geçen bir karakter var mı?

İlk kitapta Okyanus Sesi'ndeki Eser'i, ikinci kitapta da Yamaç öyküsündeki anlatıcıyı bir nebze daha kendime yakın hissediyorum. Bu soruya ancak böyle cevap verebildim haksızlık etmeden

Öykü, ismi ile geleceğe miras olarak kalıyor. O nedenle öyküye isim koymak oldukça önemli bir süreç. Bu süreçte nasıl bir yol izliyorsunuz?

Bazen öyküyü yazarken kendiliğinden ismini seçiyor öykü. Bazen de bittikten sonra defalarca dönüp dolaşıp okumama rağmen bir türlü içime sinen ismi bulamadığım oluyor. Zor bir süreç sahiden. Ama tüm bunlar yaratıcılığa dair en güzel, keyifli anlar. Bir işkenceye dönüştürmektense olabildiğince keyfini çıkarmaya çalışmak gerek sanırım.

Her yazarın etkilendiği, kendine yakın bulduğu yazarlar vardır. Sizin yazım yolculuğunuzda etkilendiğiniz yazarlar kimlerdir?

Yazma sürecinde etkileniyor muyum bilmiyorum ama W. Faulkner, T. Bernhard, I. Calvino, O. Pamuk, W. Genazino metinlerini defalarca okuduğum ve bundan hiç bıkmadığım yazarlar. Onun haricinde J.D Salinger, E. Keret, Y. Atılgan ve O. Atay öykülerini ne zaman okusam benim de kalkıp bir şeyler yazasım geliyor.

2016 yılından bu yana altKitap ve altZine' nin yayın kurulundasınız. Doğal olarak yeni yazarlar tarafından dergiye gönderilen birçok öykü okuyorsunuz. Bu nedenle öykücülüğümüzün geleceği hakkında bir öngörünüz olduğunu düşünüyoruz. Umutlu musunuz bu konuda? Bu soruyla bağlantılı olarak Altzine ve Altkitap hakkındaki düşüncelerinizi de öğrenmek isteriz.

Öykü yazan kişi sayısı epey artışta. Altkitap öykü yarışmasına da her yıl bir önceki yıldan daha fazla öykü başvurusu oluyor. Ben bunda umutsuzluğa kapılacak bir yan göremiyorum. Hep olduğu gibi zaman en güzel sonu yazacak diye düşünüyorum.

Son olarak Mevsim yenice iyi öyküyü tek cümle ile nasıl tanımlar?

İyi bir öykü okuduğumda kalkıp ben de bir şeyler yazmak istiyor, dostlarıma da bıkmadan okuduğum o iyi öyküyü anlatıp duruyorum.

Mevsim Yenice: 1985 yılında İzmir'de doğdu. Üniversitede Fizik okudu. 2015 yılında "Açık Artırma" adlı öyküsüyle altKitap Öykü Yarışması'nda birinciliğe layık görüldü. 2015 ve 2016 yıllarında farklı iki dosyayla Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri'nde öykü dalında "dikkate değer" bulundu. Parçalar, İstanbul'un Sakinleri ve Aşk Mektupları adlı kolektif kitaplara öyküleriyle katıldı. İlk kitabı Tekme Tokatlı Şehir Rehberi, 2019 Notre Dame de Sion Edebiyat Ödülleri'nde Mansiyon Ödülü'ne layık görüldü. 2016 yılından bu yana altKitap ve altZine yayın kurulunda yer alıyor.

Gökçe Hatipoğlu | İlegal Atonal

Kalbinin en son ne zaman attığını unutmuş. Ben korkmam diyor, bütün cesetlerle göz göze gelebilirim. Bir işaret bekliyor, devam et diyorum. Susmak istemiyor, aslına bakarsak en çok da kendi gözlerine bakmak istiyor. Ona bakmalı ve dört yanını aynayla çevrelemeliyim. Bir aynanın ona anlat dinliyorum diye fısıldamasını bekliyor. Kaybettiğini sanıyor. Bir insanın anlatacaklarının olmasının onu hala diri kıldığını henüz fark edemiyor. İlegal işler yapacağım diyor, adımdan değil ama bundan son derece eminim diye devam ediyor. Kalbinin, ağızında atan kısmını ve yıllardır ağızında takılı kalan taşı merak ediyorum. Küçük bir oğlan çocuğuna dönüşüyor, kendine yüklediği taşın hikayesini bilmenin gururunu yaşıyor. Daha üçüncü sınıftaydım diyor, anason kokulu bir baba, doğurduğu ile içine hapsoldüğünün arasında kalan bir kadın, birbirine çekilen bıçaklar, sarhoşluğun deliliğe varan gücü, yerle bir olan ev... Tek bir çay bardağı kalmadı diyor, oyuncak arabamı da tam şurama sakladım... Ben az şey görmedim diye devam ediyor, sicilim büyüyor. Sicili büyüdükçe o günkü oğlan çocuğunun da büyüdüğünü hissediyor. Gözlerime bakıyor, sen iyi bir çocuksun diyorum, yeterince iyi değilim diye yanıtlıyor. İyi bir insan olmamak için çırpınıyor, çırpındıkça içinde bulunduğu kara suyu üstüme sıçratıyor. Ağızındaki taşı gözleriyle bana bırakıyor, artık dünyanın bütün taşlarını parçalama yükünü bana atıyor. Bir taşı parçalarcasına kelimeleri ağızımda döndürüyorum, kendini hiç etme diyorum. Tükür o ağızında taşıdığın kalbi, al ve ehilleştir, illegal sevme kendini.

“SUÇ VE CEZA” FİLMLERİ

Handan Kılıç

Değerlerin altüst olduğu, erdemliliğin saflık kabul edildiği bir zamandayız artık. Kavramların içi gün geçtikçe boşalıyor hayat zorlaşırken kolay yoldan kazanmak herkesin isteği oluyor. Sınıflar arası uçurum büyürken gelir dağılımının çarpıklığı bir tarafı umutsuz diğerlerini umursamaz yapıyor. Hal böyle olunca insanlar sonunu düşünmeden farklı yollara sapıyor. Hak yemek, zayıfı ezip geçmek, insanları dolandırarak kendi yolunu bulmak mübah sayılıyor. Dolandırılan kendi değilse bu tarz olaylara kimse tepki vermiyor ve gizliden gizliye bu insanlara hayranlık besliyor. Böylece suça eğilim artırıyor ve adaletsiz dağılım insanlarda ihkak-ı hak denilen kendi hakkını kendi yöntemleri ile alma arzusunu tetikliyor. Yasalar çiğnendikçe kaos artıyor. Suçlu, suçsuz kavramları, olayların perde arkasındaki unsurlarla beraber değerlendirilince yer değiştirebiliyor. Aslında günümüzde yaşadığımız bu sorunları yeni gibi gözüke de insanlık tarihine baktığımızda değişen bir şey olmadığını, her dönemde adaletsizliklerin yaşandığını, şimdi dünya nüfusu arttığından kitlesel etkilerinin daha görünür olduğunu fark ediyoruz. İşte Dostoyevski de, dünya üzerinde en çok okunan roman ünvanına sahip eserinde bundan yüzeli dört yıl önce karakteri Raskolnikov üzerinden bu kadim tartışmayı yapıyor.

Dünyayı değiştiren insanların mevcut düzene, süregelen yasalara karşı gelerek var olduklarını, sıradan insanların ise boyun eğdiğini düşünen Hukuk Öğrencisi Raskolnikov deneysel amaçlı bir suç işliyor. Kimsenin görmediği ama onun yaptığını sezse de polisin de herhangi bir delil bulamadığı adam öldürme olayından sonra kahramanımız hem teorisi, hem de bunun üzerine yazdığı makalesi üzerine kitap boyunca sesli düşünüyor.

Ama hesaba katmadığı bir faktör devreye girerek teorisinin manevi boyutunda eksiklikler olduğunu yaşadıkları ile hissettiriyor. Raskolnikov son derece soğuk kanlı olarak işlediği cinayet anını gece gündüz hayaller ve kabuslarla tekrar tekrar yaşıyor. Yani başını her insanda bulunan vicdan denen örse vurarak kıran kahramanımız o zaman anlıyor ki, insan türlü oyunlarla kendi dahil herkesi kandırır da içine konmuş vicdan denen polisten kaçamaz.

Tabi bu akli başında, kalbi hayatta, vicdanı hala taşlaşmamış, suçlu itiyad yani alışkanlık haline getirmemiş insanlar için geçerli bir durum. Zira bir noktadan sonra insan hislerini kaybeder ve yaptığı işi doğru görmeye başlar. İşte “Suç ve Ceza” romanında büyük yazar Dostoyevski bu konuları uzun uzun irdeliyor.

Raskolnikov, herkesin sırtından geçinen rehineci, tefeci bir kadını öldürdüğünde “Ben bir insana değil bir haşereyi ortadan kaldırdım, bir çocuğu annesiz bırakmadım, bir kadına tecavüz etmedim, insanlara para verip faiziyle geri alırken insanları perişan eden bir kadından kurtardım” diyor ama sonuçta işlediği fiil kanunlara aykırıdır. Bir insan öldürülmüştür.

Her ne kadar Hazreti Muhammed’ten Napolyon’a kadar bütün yenilikçi insanların mevcut kanunlara karşı gelerek cesaret sergilediğini, yani dönemlerinde suç işlemiş, lanetlenmiş, hain damgası yemiş kişiler olarak dışlansalar da sonraki kuşakların kahramanı, insanlığın kurtarıcıları olarak gördüklerini söyleyerek yola çıkan Raskolnikov suç sonrası değişen psikolojisinin etkisiyle kendisinin de hiç istemese de “Sıradan insanlar”dan biri olduğunu kabul ederek polise teslim oluyor. Yetenekli insanların sanıldığından çok daha az olduğunu kabul ediyor. Yıllarca cezaevinde kalıyor. Çünkü vicdanı ve onun sesini duymasına sebep olan aşık olduğu kadın Sonya bunu istiyor. “Suçunun cezasını çek ve yeni bir hayat kuralım” vaadi kahramanımıza hapiste bulunmak zorluğuna dayanma gücü veriyor. Batağa saplanmış iki insan birbirinin elinden tutarak mutlu günlerin heyecanı ile zor zamanların bir an önce geçmesini ve kavuşmayı diliyor. Ve başyapıt şöyle bitiyor:

"O günün akşamı zindanın kapıları üzerine kapanınca Raskolnikov ranzasına uzandı ve Sonya’yı düşündü...

Onu nasıl sürekli üzdüğünü, ona acı verdiğini hatırladı...

Hem geçmişe gömülü bütün bu acılar da ne demektir; işlediği cinayet, mahkumiyeti, sürgüne gönderilişi, her şey, her şey onun şu ilk coşkunluk anında kendisi ile hiçbir ilgisi olmayan kendisinin dışında ve ötesinde tuhaf gerçekler gibi görünüyordu. Aslında bu akşam hiçbir şey üzerinde durup uzun uzun düşünecek, zihnini belli bir noktada yoğunlaştıracak halde değildi. Şu anda bilinçli olarak herhangi bir şeyi çözebilmesi de olanaksızdı. Şu anda o yalnızca hissediyordu, yalnızca duygular vardı onun için, diyalektiğin yerini hayatın kendisi almıştı. Öyleyse bilinç düzeyinde de bambaşka şeyler tercih edilmesi gerekti.

Yastığının altında bir İncil vardı kendisi de farkında olmadan eli kitaba uzandı. Sonya'nındı bu İncil. Lazar'ın dirilişini (Lazar'ı iyileştirme süreci, şifa istendiği anda başladı!) Sonya bu kitaptan okumuştur. Ona kürek hayatının ilk günlerinde Sonya'nın kendisini durmadan Tanrı'dan dinden söz edeceğini, onu İncil okumaya zorlayacağını sanmıştı ama şaşılacak şey Sonya ona bir kez olsun bunlardan söz etmediği gibi İncil okumasını da istememişti.

Geçenlerde hastalanmazdan hemen önce kendisi istemişti Sonya'dan bu İncili. Sonya da hiçbir şey söylemeden getirip vermişti. Şu ana kadar açıp bakmamıştı bile kitaba. Şu an da açıp bakmadı ama birden şimşek gibi bir şey geçti kafasından; artık onun inançları benim de inançlarım olamaz mı, hiç değilse onun duyguları hevesleri gönül akışları...

O günü Sonya da heyecan içinde geçirdi hatta gece yeniden hastalandı ama öylesine mutluydu ki neredeyse korkuyordu mutluluğundan.

Yedi yıl, yalnızca yedi yıl mutluluklarının ilk anında her ikisine de bu yedi yıl bazen yedi gün gibi geliyordu hatta Raskalnikov bu yeni hayatını kendisine karşılıksız verilmediğini buna gelecekte kendisini bekleyen büyük özveriler karşılığı çok pahalıya sahip olabileceğini de bilmiyordu ama burada yeni bir öykü başlıyor bir insanın yavaş yavaş yenilenmesinin, yeni bir hayat bulmasının, bir dünyadan başka bir dünyaya geçmesinin hiç bilmediği yepyeni bir gerçekle tanışmasının öyküsü.

Ve bu öykü yeni bir kitabın konusu olabilir bizim şimdiki öykümüzse burada bitiyor"

Dünya edebiyatının en büyük yazarlarından biri olan Dostoyevski'nin kişisel tarihine bakacak olursak; 1841 yılında askeri öğrenci olarak okuduğu Petersburg mühendislik okulunu bitirip bir yıl çalıştıktan sonra edebiyat hayatına atılıyor. 1945 yılında tasarladığı ilk romanı insancıklar' ı okuyan Belinski hemen "Gogol'u geçecek, bundan önceki bütün edebiyatı gölgede bırakacak bir deha ile karşı karşıyayız" tespitini yapıyor.

1847 yılında dahil olduğu Ütopyaçı Sosyalist Petraşevski Grubunda Belinski'nin Gogol'a yazdığı gizli bir mektubu okuduktan sonra 1849 yılında arkadaşları ile birlikte Çar 1.Nikolay'ın polisince tutuklanıyorlar ve sekiz ay süren gizli duruşmalar sonunda idama mahkum ediliyorlar. Cezaların uygulanması için direklere bağlandıkları esnada bağışlandıkları bildiriliyor. Ve cezaları dört yıllık kürek ile beş yıl sürgüne çevriliyor. Zorlu bir cezaevi süreci geçiren Dostoyevski cezası bitip Petersburg'a döndükten sonra yoksul, umarsız insanlara ve hayatın trajik yanlarına karşı duyduğu ilgi ve duyarlılık içeren kitaplar yazmaya devam ediyor. 1866 yılında bu fikirlerini en parlak biçimde dile getirdiği ve dünya tarihinin en önemli romanlarından sayılan Suç ve Ceza'yı yayımlıyor.

Çok önemli toplumsal olayların, moral sarsıntıların yaşandığı bir döneme denk gelen romanın konusunun çağdaş Rusya, kahramanının da çağdaş, dönemin yaralarını içinde yaşayan bir hukuk öğrencisi olduğunu ifade eden çevirmen Mazlum Beyhan durumu Türkçe'ye kazandırdığı kitabın başına yazdığı önsözde şöyle anlatıyor:

"Yazarın kendisi için de çok güç yıllardır romanı yazdığı yıllar, büyük yalnızlıklar yaşamak, çok zor kararlar almak zorunda kaldığı yıllardır. 1864 yılında çok sevdiği insanları art arda yitirmiştir, karısı Maria, kardeşi Mihail, çok yakın dostu ozan ve eleştirmen Apollon.

Romanını yazdığı yıllarda Petersburg'da oturduğu semt küçük bir yerdir. Romanın kahramanı Raskolnikov'un oturduğu eve çok yakın bir evde oturmuştu kendisi. O yıllarda iki Petersburg vardır, biri hala gördüğünde herkesin büyülediği Saray Petersburg'u, öteki tozlu yolları pis evleri, atölyeleri, seyyar satıcıları, meyhaneleri, mezeci dükkanlarıyla yoksul Petersburg'u. Dostoyevski ikisini de çok iyi biliyordu.

Dostoyevski hayatının son günlerinde bir insan değil bir yazar olarak emelinin Rusya'da ve tüm dünyada ezilen insanlara yardım etmek, düşünce ve ışık ülkesine giden yolu bulmak olduğunu yazmıştı. Bugün 19. yüzyıl gerçekçi edebiyatında böylesine yürekli, böylesine güçlü bir biçimde geniş yığınların içinde bulunduğu yoksulluğu, acıları, toplumsal eşitsizliği, ezilişi, "Suç ve Ceza" kadar başarıyla dile getirebilmiş bir başka roman daha yoktur. Kitap bununla kalmaz aynı zamanda en yüce yargı yeri olarak vicdana ve insan aklına bir başvurudur....

Dostoyevski, kahramanının öyküsünü, bir düşüşün öyküsü değil ahlaki yükselişin öyküsü sayar . Bir yanlış yapan ve yanlışını anlayan Raskolnikov bu yanlışın altında ezilip yok olmaz. Kendinde, kendini yeniden yaratacak iç güçler bulur. İnsanlık dışı düşüncesinin başarısızlığa uğrayıp yok olması onun kişiliğinde yepyeni bir insancılığın başlamasına kaynak oluşturur" der.

İşte bu önemli eser yıllar içinde farklı ülkelerde bir çok yönetmen tarafından filme aktarılmıştır. Hatta ülkemizde 2012 yılında Zeki Demirkubuz'un Yeraltı adlı filmi de bu yapıttan esinlenerek çekilmiştir.

Doğrudan kitap uyarlaması olan iki yapımdan bahsetmek istiyorum: İlki, 1983 Rus yapımı, Rikos ja rangaistus, YouTube'dan bulabileceğiniz olanı, (<https://www.youtube.com/watch?v=v7FT5R1MTk8>) kitabın felsefesini oyunculukla vermeye çalışmış, diyalogları kısa tutarak günümüz insanına uzun ve yavaş gelecek biçimde çekilmiştir.

Kitaba en sadık kalarak ve diyalogları kaliteli bir şekilde senaryolaştırarak günümüze ulaştıran yapım ise 2001 yılında BBC televizyonu tarafından çekilmiştir. Bir buçuk saatlik iki bölümden oluşan polisiye diziyi Türkçe altyazı Seçeneği ile açık kaynaklarda bulmak mümkün.

(<https://www.hdfilmseli.com/suc-ve-ceza-film-izle-turkce-altyazili-2002/?postTabs=1>)

Vakit ayırıp izlemek, kitabı tekrar hatırlamak için güzel bir bahane olacağından şiddetle tavsiye ediyorum.

Ama şu da bir gerçektir ki, dünya üzerinde filme uyarlanmış hiçbir yapım kitabını geçememiştir. "Suç ve Ceza" özellikle insanın özüne, vicdanına ışık tutması sebebiyle hızla kirlenen dünyada baş ucu kitabımız olmayı en çok hak eden eserlerdendir.

Ayrıca insan her yaşta okuduğunu farklı şekilde algılar. Çoğu kişi gibi lise yıllarında bu kitabı okumuş dahi olsanız yeniden elinize aldığınızda içinizde yeni açılımlar yaptığını fark edebilirsiniz.

Edebiyat dehası olan Dostoyevski, kahramanı ile sonuçta benzeşen hayatında adam öldürerek olmasa da, bir fikir suçlusu olarak döneminde hain diye damgalanarak dokuz yılını hapiste geçirmiştir. Suç, ceza, vicdan, insan üzerine düşünecek epey zaman bularak cezası bittiğinde bu eseri kaleme almıştır. Romancılığının zirvesindeyken yazdığı bu kitap ve tabii ki ondan esinlenerek çekilen filmler hepimiz için önemli çıkarımlar yapma fırsatı sunar. Ayrıca tekrar belirtmekte fayda var: İyi kitaplar bize her zaman satır aralarından yeni cümleler fısıldar.

İyi seyirler, iyi okumalar

İrem Erdoğan

Birisini öldürmek zordur. Kalemle veya bir bıçakla. Bazısı yazarak öldürür kıymet verdiği, bazısı da keskin bir bıçakla. En acısı da budur ya. Neden öldürdüğünü bilmeden öldürür herkes birisini. Kalemin yargıcı ölemdir, bıçağın yargıcı hakimdir. Akılda bir kaç soru, kalpte sonsuz sevgiyle kalır. Soru bitene, kalp durana kadar katil olur insan...

Peki ne için varız bu hayatta? Ne bekliyoruz yani? Kimiz mesela? Peki şuan bu satırların asıl sahibi olan kişi sen kimsin? Ne yapıyorsun şuan aklımın en boktan köşesinde? Her kelimemde aklımdan taşarak hayatıma ne katmaya çalışıyorsun? Neden sen çıktın karşıma? Buzdan olan kalbimi neden sımsıcak yaptın? İnsan ne bekler bu hayattan, ben ne bekledim de hayat aklıma da kalbime de seni verdi? Nerdesin şimdi? Peki kimsin sen? Rüyamda gördüğüm ama hep unuttuğum kişi misin, yoksa özlemekten öldüğüm birisi misin? Acı olan ne biliyor musun? Adın hariç ben de bilmiyorum artık bendeki seni. Neden karşıma çıktığını bilmiyorum mesela, ya da şuan kesinlikle nerde olduğunu bilmiyorumdur. Biliyor musun?

Aslında sen de benim kim olduğumu bilmiyorsun. En acısı da bu ya. Aslında ikimizde tanıdığımız kalpleri sevecekmışız hayatımız boyunca. Karanlıkta kaldığım kadar hayatımda olmayan kişiydin sen. Ne zaman karanlık korkumu yendim, ben geldim dedin. Ne zaman yükseklik korkumu yendim, şimdi atlayabiliriz dedin. O kadar geç kaldın ki benim hayatıma o kadar yavaşta ki, benim emeklediğim zamanlarda, sen kendi hayatında koşmayı öğrendin. Ama o kadar inanmaya odaklanmışım ki kendimi. Düşsen, hiç tereddüt etmeden koşmayı öğrenecekmişim gibi dim.

Ama sonuç değişmedi. Kendi hayatımla ilgili o kadar çok nasihat aldım ki, senin için sildiğim insanlar benim için ağlar oldu. Şimdi gel kurtar desem, işin vardır gelemezsin. Çünkü yoksun. Olmadın. Bilmiyorum sende haklısın aslında, konu sen olunca bi'çarem, kendimden vazgeçmem olanaksız oluyor. Ben şimdi gidiyorum. Korkak sanma beni. Birileri sorarsa artık yok dersin. Ama bil ki kendimden vazgeçtiğim kadar senden vazgeçmedim. Yokluğunun aynasını tuttum kendime. Şiirler okudum, kitaplar yazdım. Her satırına kefilim. Ama olmayacak duaya amin denmezmiş. Bunu da öğrendim. Ben senin sırtına yük, sen benim hayatıma armağan oldun... Her zaman dediğimiz gibi, teşekkürler lütfen...

Binlerce sorunun artık biliyorum cevaplarını...
Ben romanda senin karakterine can veren kişiydim.
Sende benim sonumu yazan birisiydin.
Şimdi bir sonumuz var.
Sen dünya turuna,
Ben kendi hikayemi bulmaya gidiyorum.

İkimizde dinleneceği bir durakta görüşmek üzere. Elbet bir gün diyorum. İkimizde katil olduğu bu masalı, mutlu bir sonla sonlandıramıyorum. Elimde kan içimde vicdanımla kaldım. Ben katilim, sen içimde öldürmeye çalıştığım, namıdeğer yazılarımdaki cesedim. Cemal babasını ben balımı gömdüm bugün. Yerin altına değil, bedenimizin altına... Cemal sigarasına ben rakıma dert yandım. Ziyademiz olsun...

Sevde Gül Kocalar

Öteki

Öteki, Dostoyevski'nin üslubuna hayran kalacağınız, sonuna ne ara vardığınıza şaşıracağınız, okuması kısa, etkisi uzun süren değerli bir eseri. Dostoyevski denince akla ilk gelen eserlerden biri değildir Öteki. Bu geri planda kalmışlığının sebebi muhtemelen eserin doğduğu dönemde psikoloji alanının daha yeni yeni konuşulmaya başlamasıyla ilgili. Ancak bu eserin benim gözümde değeri diğerlerinden farksız. Eseri okuyan birçok insanla da aynı fikre sahip olduğuma inanıyorum.

Dostoyevski bu romanı 1946 yılında kaleme alır. Eser yazarın İnsancıklar romanından sonra kaleme aldığı ikinci romanıdır. Aslında içeriğini okurken ,özellikle ana karakterin iç dünyasına yaptığı yolculuklarda, ilerde adını duyuracağı ünlü eserlerine bir hazırlık yaptığını söylemek mümkündür. İnsanın düşüncelerini, duygularını, yaşadığı gitgelleri biraz da ruhsal sıkıntılar yaşayan bir adamın zihninden yansıtmak okuru ister istemez içine çeker. Bu bulanık ruh hali yazarın daha sonraki eserlerinde karşımıza çıkan parçalanmış kimliklerin ilk adımlarıdır.

Romanımızın ana karakteri Yakov Petroviç Golyadkin bir devlet memurudur. Kitabın daha ilk sayfalarında Bay Golyadkin'in kendisiyle ve çevresiyle olan iletişimde yaşadığı aksaklıklar gözümüze çarpar. Anlatıcı bir yandan Bay Golyadkin'in zihninden geçenleri bizlere yansıtırken bir yandan da çevresindeki insanların ona karşı tepkilerini de gayet objektif bir şekilde okura sunar. Okur olarak bizlerinse bu insanların Bay Golyadkin'den pek de hoşlanmadıklarını anlamamız hiç de zor değildir. Nitekim onu çoğunlukla alttan aldıklarını, pek de önemsemediklerini bu tarafsız anlatımdan oldukça açık bir şekilde çıkartabiliriz. Tuhaf olan romanı okurken bir yandan kendimizi Bay Golyadkin'in yerine koyarız, çünkü zihninden geçenlere hâkimizdir, bir yandan da zihninden geçenleri çevresindeki insanlar gibi garipser onlara da hak veririz.

Romanda asıl olaylar ise kitabın ilerleyen sayfalarında gelişir. Bay Golyadkin yine kafasının oldukça karışık olduğu bir gece yürüyüş yaparken kendisine tıpa tıp benzeyen bir adamla karşılaşır. Üstelik bu adam ertesi gün iş yerinde hemen karşı masasına oturur. Neredeyse ikizi olduğunu düşüneceği adamın ismini öğrendiğinde ise neye uğradığını şaşırır. Çünkü neredeyse ikizi olan bu adamın adı da Yakov Petroviç Golyadkin'dir.

Öteki Golyadkin hayatına girdikten sonra Bay Golyadkin'in hayatı giderek daha da karmaşık bir hal almaya başlar. Çünkü Öteki Golyadkin'in davranışları ve sözleri zamandan zamana göre değişmekte, tutarsızlık göstermektedir. Bazen Bay Golyadkin'e çok samimi davranırken bazen de onun işini elinden almaya çalışan, onun amirleriyle harika ilişkiler kuran, hatta amirlerinin gizli işlerinde görevlendirilen bir kişi halini alır. Devamlı Bay Golyadkin'in arkasından iş çeviren, ona rahat vermeyen bir insandır Öteki Golyadkin. İlerleyen sayfalarda bu karakterin aslında zihninde oluşturduğu ve olmak istediği başka bir kimlik olduğunu anlamak pek de güç olmayacaktır. Öteki Golyadkin'in bu mehteşemliği ve başarısı Bay Golyadkin'de düşmanca hisler uyandırır ve Öteki'ne karşı duyduğu nefret giderek artar.

“...ve birden, durup dururken, şeytani ve acımasız dürtülere sahip malum şahıs, Küçük Golyadkin(Öteki) peyda oluyor ve orada, hemen, bir anda, sırf ortaya çıkmasıyla Küçük Golyadkin Büyük Golyadkin'in(Bay Golyadkin) bütün gösterişini ve şanını yıkıyor, kendi varlığıyla Büyük Golyadkin'i gölgeliyor, Büyük Golyadkin'i çamura buluyor ve nihayet Büyük Golyadkin'in hakiki olmadığını, asla hakiki olmadığını, sahte olduğunu, kendisinin ise hakiki Golyadkin olduğunu, dahası Büyük Golyadkin'in hiç de görüldüğü gibi olmayıp şöyle şöyle olduğunu, bu nedenle de soylu ve görgülü insanlar topluluğuna ait olma hakkı olmadığını ve olamayacağını açıkça kanıtlıyordu.”

Bay Golyadkin'in işte bu düşünceler içinde yüzerken bir anda nasıl Öteki Golyadkin'e merhamet duymaya başladığına anlam veremeyebilirsiniz. Kendinizi sık sık ne ara bunları düşünmeye başladı, bir şeyler mi kaçırdım acaba diye önceki paragraflara bakmaya başlarken bulabilirsiniz. Bir şey kaçırdığınız yok, Bay Golyadkin'in zihnindeki karışık patikalarda kayboldunuz o kadar. Zamanla bu kaybolma durumu da tedirgin ve rahatsız hissetmenize neden olacaktır. Bay Golyadkin'in Öteki ile girdiği bu mücadele zamanla; işini, insanların ona az da olsa duyduğu saygıyı da alır elinden.

Ana karakterimiz çevresindeki tüm insanların kendisine düşman olduğunu düşünürken birden aynı insanların kapılarında kendisini onlara açıklamaya yapmaya çabalarken bulur. “Zannettiğiniz gibi değil, o adam bir şeytan, sizi bana karşı dolduruyor...” Kitabı onun zihninden okuduğumuz için bu insanların gerçekten iyi niyetli mi kötü niyetli mi olduklarını hiçbir zaman bilemiyoruz. Bazen de düşünmeden edemiyoruz tabi, Bay Golyadkin'in zihnini bu kadar bulanıklaştıran, onu bu karmaşaya iten nedenlerden biri de bu insanlar olamaz mı? Onların abartılı salon hayatlarına ayak uyduramadığını, oraya ait olmadığını farkında Bay Golyadkin. Ancak bir yandan onlardan farklı olsa da onlara duyulan saygıyı da hak ettiği inancında.

“Ben, Krestyan İvonoviç (Bay Golyadkin'in doktoru), salon yaşantısının hayhuyunu değil, sükûneti seviyorum... Ben basit bir insanım, sade birisiyim, görünüşümde bir parlıta da yoktur.”

Romanı okurken Bay Golyadkin sizi bazen her şeyin gerçekliğine öyle bir inandırıyor ki başlarda duyduğunuz şüpheden dolayı utanıyorsunuz karaktere karşı. Bir süre kurgu romanı olarak okuduğunuz bu kitap sizi sonunda koca bir gerçeğin ortasına bırakıyor. Bundan sonraki süreçte de başta bahsettiğim o uzun süren etkisi başlıyor romanın. Bu rahatsızlık hissi hoşunuza giden bir durumsa kitabı okuduktan hemen sonra İngiliz Yönetmen Richard Ayoade'nin romandan esinlenerek çektiği The Double filmine de göz atmanızı öneririm.

Meral Hazırol | *Mayınlı Gökyüzü* Şiir

Puslanmış memleketten yazıyorum sana

Ateşin sadece düştüğü yeri yakan dumanıyla, yazıyorum

Göğüs kafesimde biriken biraz hasret

Ve biraz da kan...

Kara kışın ortasında papatya kokusuyla yazıyorum;

Topraksızlığımı,

Hırçınlığımı,

Dalgalar arasında süzülen yoksunluğumu

Sadece sana yazıyorum,

Karanlığımın ışığı

Mayına basar gibi yazıyorum,

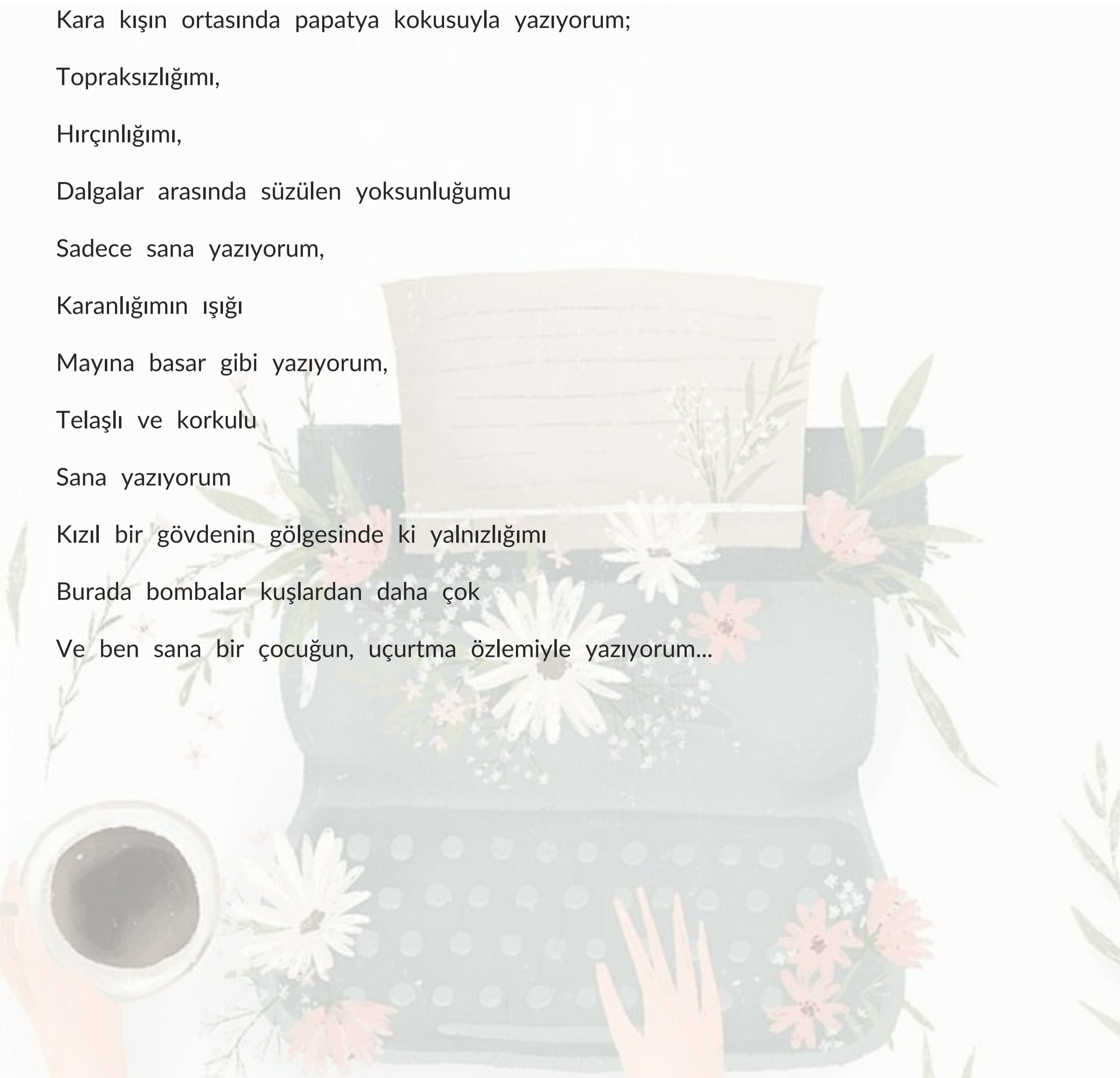
Telaşlı ve korkulu

Sana yazıyorum

Kızıl bir gövdenin gölgesinde ki yalnızlığımı

Burada bombalar kuşlardan daha çok

Ve ben sana bir çocuğun, uçurtma özlemiyle yazıyorum...

Neslihan Yiğitler

İnsanların Hürriyetini Ancak Vicdanlarını Susturabilen Kişi Elinde Tutabilir

Bu kitap incelemesini okuduğunuz an; sabah, kuşluk ya da gece, öğlen? Hangi an? Hadi gelin bu anda doğruları konuşalım. Birçoğumuz yazmak istiyor değil mi? Şu an olmasa bile hayatının bir döneminde “Ben de birkaç satır iz bırakmalıyım ardımda” diyenimiz olmadı mı hiç? Usta Dostoyevski bu edimi kendisinin üstüne neredeyse bugün bile başka deha gelemeyecek kadar derin bir anlamı peşine takarak yapmış. Siz ya da ben, biz yazma sevdalıları, acaba hangimizin aklına gelir büyük yalvaç İsa’yı romanımızda işlediğimiz döneme getirmek, onunla kahramanımızı konuşurmak, kahramanımızı onunla çatıştırmak. Değil aklımıza gelmek acaba cesaret edebilir miyiz böyle bir kurguyu işlemeye? İşte “Büyük Engizisyoncu”, Hazreti İsa ve Engizisyoncunun dillendirildiği, yazarın en büyük ve en son yapıtı “Karamazov Kardeşler” kitabının içinden ayrılarak basılan böyle bir şaheser ve İvan Karamazov ile maneviyatçı kardeşi Alyoşa’nın diyaloglarından oluşmakta.

Bu eser, romanın tamamını okumayanların da rahatlıkla anlayacağı ve anlamlandıracağı nitelikte yazılmış. Büyük ustaya hayran olmamızı sağlayacak bir diğer özelliği de eserin içinden eser çıktığında yeni bir eser oluşabilmesi. Onun tüm eserlerinde var olan uz görüşü, bu bölümün bu şekilde değerlendirilebileceğini de ön görmüş olmalı. Büyük ustanın, sizler için incelediğim romanındaki şu cümleleri mih gibi işlendi usuma. “Sen onlara hürriyet vadettin, bizse onlara hükmede hükmede hür olmayı onların gözlerinde korkutucu kıldık, ama senin hizmetkârın olduğumuzu, senin adına hükmettiğimizi söylemekten geri kalmayacağız. Onları yeniden aldatacağız, zira artık senin yeniden aramıza dönmene izin veremeyiz”

Şeytani düşüncelerin tüm zihnini sardığı İvan Karamazov, her şeyi akılla kavramak ve anlamlandırmak istemektedir. Bazı durumların nedenini çözememesi kendisini hastalıklı bir duruma sokmakta gecikmez. Eserde yaratılan çatışmanın diğer ucu olan Alyoşa karakteri ise maneviyatı simgeler. Yaşamla ilgili tüm sorularını duyularıyla aşmış, bu soruları duyumsamalarıyla yanıtlayarak emin olan, güçlü fakat tüm gücünü aslında güçsüzlüğünden alan bir karakterdir Alyoşa. Bunu başarabilmesinin en önemli yolu da her şeyi kabullenişinden daha doğrusu olanı kabullenmesinden geçer. Eserdeki diyalog, bu iki karşıt düşüncedeki kardeşin yani sevgi ve aklın savaşını sembolize etmektedir.

İvan karakteri, Alyoşa'ya İsa ve Engizisyoncu hikâyesini anlatırken neredeyse diyemeyeceğim resmen her bir satırında durup düşünüp nefes alarak kelimeleri tek tek hazmettim. Derinden etkilendiğim bu büyük eserde, erk ve inancın yanı sıra ciddi bir insanoğlu ve insanoğlunun yaradılışının, mizacının, zaaflarının eleştirisi bulunmakta. “İnsanların sonu gelmez, çileli derdi: önünde eğilecek birisini bulabilmektir. Ama şunu bil, şimdi ve bugün bu insanlar bütünüyle hür olduklarına her zamankinden daha eminler. Üstelik bize hürriyetlerini getirip, tam bir itaatle ayaklarımızın dibine bıraktılar. Sen de böyle bir hürriyet arzulamıyor muydun?”

Büyük Usta'nın yıllar önce sorduğu, günümüzde hala yanıtını aradığımız bu çatışmanın sonunda kimin kazandığını elbette söylemeyeceğim (kitabı okumak isteyenleri korumak adına) belki akıl kazanmıştır belki de sevgi... Ancak eğer benim gibi siz de dinler bilimine meraklıysanız, ilahi dinlerin temsilcilerini, yalvaçlarını tanımak istiyorsanız Sevilla'da tekrar görünen Hz. İsa ile bu yolculuğa çıkabilirsiniz.

“Bak Alyoşa” dedi İvan. “Taze bahar yapraklarını sevecek halim olursa yalnız seni hatırlayarak seveceğim onları. Senin bir yanda olduğunu bilmek bana yeter. Yaşama isteğimi kaybetmeyeceğim. Bu kadarı yeter mi sana? İstersen bunu bir aşk ilanı say. Şimdilik sen sağa, ben sola! Çok konuştuk yeter. Duydun mu yeter! Demek istediğim şu ki yarın buradan gitmezsem (gideceğimi tahmin ediyorum ya) Bir daha karşılaşıncaya bu konuları açmayacağız. Bunu özellikle rica ediyorum.”

Çatışmayı kimin kazandığı Alyoşa'nın yanıtında değil. Yaptığı bir harekette gizlidir. Güzel okumalar dilerim.

Entarisini soyunmuş bir geceden geliyorum;
k/adın, iklimini yitirmiş bir insanlığın çirkinliğiyle çırıl çıplak!!!
Hadi Soyun s/oyum bitene, ruhum dirilene kadar

Ben geldim bayım,
geceyi yırtarak,
cehennemi sürdüm ağzıma
topladım kirpiklerimi cenazelerden
bütün mahremiyetleri astım göğün göğsüne
bu yüzden bayım
bilincim açık-seçik uyurum

...

/EVET/

...

halkı tacize uğrayan bir ülkesizlikten geliyorum
bu yüzden ellerim kan
merhamet diye bir kızım yok
ben sadece mektup doğuruyorum
bu yüzden
tarifsiz ve talihsiz bir anneyim!!!

Duyuyor musun bayım
sağır vicdanlara konuşan yaralarım var benim
bir anneyim dedim ya!!!
Emzirdiğim sırlarım
SINIRLARIM var benim

Başak Arslan

Çocuklarla Beraber ya da Çocuklar Arasında

Çocuklar kitaplarda karakterlerle, olaylarla etkileşime geçerler. Kitaplarda çocukların günlük hayatta yaşayabileceği olumsuz deneyimlerin ve duyguların ele alınması, çocuğun olumsuz durumlarla başa çıkmasını sağlar. Bu olumsuz durum ve duygular çocukların yaşamlarına ilişkin farkındalık oluşturur. Çocuk, bu olumsuz olayları sadece kendisinin yaşamadığını anlar.

Çocuklar Arasında kitabı olumsuz pek çok olayın yaşandığı, anlatıldığı bir kitap. Kitapta iyilik, merhamet, hayvan sevgisi gibi duyguların yanı sıra dostluk, yoksulluk, hastalık, ölüm, akran zorbalığı gibi durumlar da değişik açılardan anlatılmış.

Can Yayınları, Dostoyevski'nin

Çocuklar Arasında kitabının ismini yeni basımında Çocuklarla Beraber olarak değiştirmiş. Türkçesi Hüseyin Tüzün'e, resimler Ferit Öngören'e ait.

Fiodor Mihayloviç Dostoyevski: "Çocuklarla beraber geçen vakit ruhu iyileştirir," diyor.

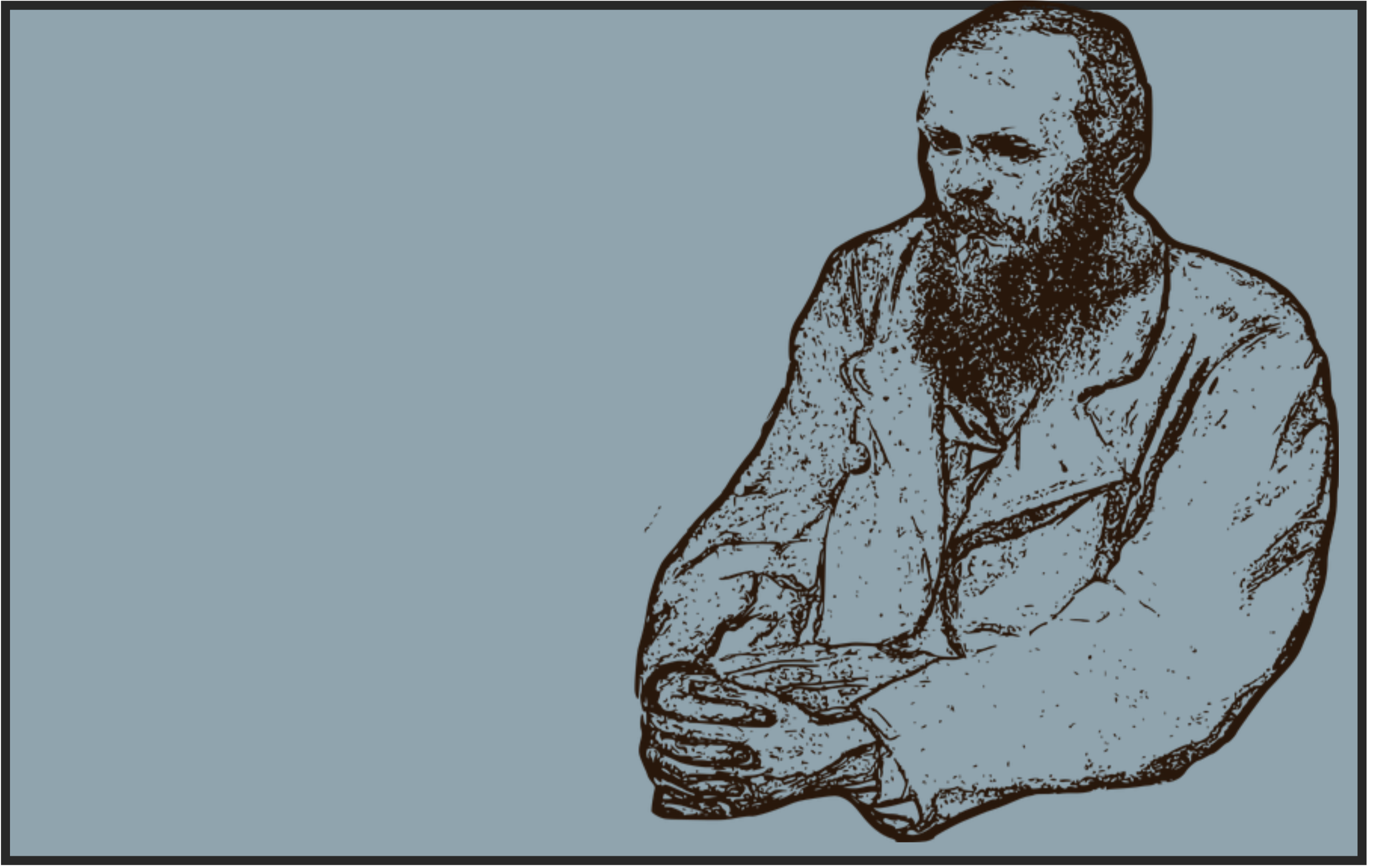
Kitapta Karamazov Kardeşlerdeki Alyoşa Karamazov'un başından geçenler, etrafındaki çocuklarla kurduğu ilişki anlatılmış. Karamazov Kardeşlerdeki bir bölüm yeniden düzenlenerek resimler eşliğinde çocuklara uygun hale getirilmiş.

Alyoşa, Dostoyevski'nin üç yaşındayken hayatını kaybeden oğlunun adı.

Kitapta Dostoyevski, çocukların psikolojisini etkileyici bir biçimde gözler önüne seriyor. Yaşanan olayların arkasındaki görünmeyenleri ustaca fark ettiriyor.

"Küçük çocukların her biri melektir ama bir araya geldiler mi çok da acımasız olabilirler."

Dostoyevski'nin de dediği gibi çocuklar bir araya geldiklerinde çok acımasız olabiliyorlar. Normalde yapmadıkları şeyleri birbirlerinden güç alarak yapıyorlar. Kitapta akran zorbalığı fazlaca işlenmiş. Çocukların birbirlerini taşlamaları, İluşa'nın Alyoşa'ya taş atıp, elini ısırması, İluşa'nın Kolya'yı çakısıyla yaralaması, bütün çocukların İluşa'nın babasıyla banyo lifi diye dalga geçmeleri...

“Baba dünyada en güçlü insanlar zenginlerdir değil mi? Evet İluşa dünyada zenginlerde daha güçlü kimse yoktur.”

İluşa'nın babası, Alyoşa'nın abisi Dimitri tarafından sakalından sürüklenerek aşağılanıyor. Çocuklar İluşa ile bu nedenle sürekli alay ediyor. Babasına banyo lifi dedikleri için İluşa herkesle kavga ediyor. İluşa da çocuklara taş atarak tepki gösteriyor.

Kitapta beni en rahatsız eden acımasızlıklardan biri İluşa'nın oyunu oldu. İluşa, Kolya'nın köpeği Suçka'ya içinde iğne olan bir ekmek parçası atıyor. Suçka onu yiyince acıyla kaçıyor. Kolya ile İluşa'nın arası bu nedenle açılıyor. İluşa bu olaydan sonra hastalanıyor. Alyoşa'nın sayesinde bütün çocuklar İluşa'yı görmeye gidiyor. Kolya da ziyaret edenlerden biri. Kolya giderken yanında köpeği Prevson'u da götürüyor. Prevson'u gören İluşa, Suçka'yı hatırladığı için üzülüyor. Kolya, Prevson'un aslında Suçka olduğunu, onu bulduğunu, eğittiğini söylüyor.

“Ağlama baba. Ben ölünce kendine iyi bir çocuk bul. Bütün iyi çocukların arasından kendin arayıp seç onu.”

Kitabın sonu epeyce dramatik. Okumak isteyenler için ipucu vermeyeceğim tabi ki. Ancak İluşa'nın babasına söylediği yukarıdaki söz beni çok etkiledi.

Önsözde de dediği gibi bu kitap çocuklara büyük bir romancıyı sevdirecek, daha geniş bir gözlem gücü, yeni bir bakış açısı kazandıracak. Bu romanla çocuklar hem büyük bir yazarla tanışmış hem de o büyük yazarın büyülü dünyasına ilk adımlarını atmış olacaklar.

Kitap Edebiyat Bölümü öğrencilerinin mutlaka okuması gereken kitaplar listesinde. Kitabın arka kapığında “İnsana insanı anlatan Dostoyevski ile tanışmanız için,” yazılmış. Umuyorum ki çocuklar insana insanı anlatan Dostoyevski'den asla kopmazlar.

Kitabı beğenen çocukların Karamazov Kardeşleri de okuyacaklarına, seveceklerine eminim.

Çocuklarımızı Dostoyevski ve Alyoşa ile tanıştırmamanın vakti gelmedi mi sizce?

Gönül Malat

Beyaz Geceler

Rus edebiyatı denilince arka arkaya en az on yazarı hemen sıralayabiliriz. Aleksandr Puşkin(1799-1837), Nikolay Gogol(1809-1852), İvan Gonçarov(1812-1891), İvan Turgenyev(1818-1883), Fyodor Dostoyevski(1821-1881), Lev Tolstoy(1828-1910), Anton Çehov(1860-1904), Maksim Gorki(1868-1936), Boris Pasternak(1890-1960), Vlademir Mayakovski(1893-1930), Mihail Şolohov(1905-1984), Aleksandr Soljenitsin(1918-2008), Yevgeniy Yevtişenko(1932-2017) gibi. Diğer ülkelerde ardı ardına on yazar sıralamak zorlaşır. Duraklar şöyle bir düşünürüz. Rusya'da kibu çok köklü ve başyapıtlarla dolu edebiyat kültürü, öncelikle kendi ülkelerini, ardından doğal olarak tüm dünya edebiyatını etkilemiş ve geliştirmiştir.

Dostoyevski'nin "Beyaz Geceler" kitabını inceleyeceğimiz bu yazı da mesela, Gogol'a değinmeden geçmek olmaz. Gogol yazılarında, sınıfsal eleştirel bakış geliştirerek, halkın(köylünün) perişanlığını, bozuk düzeni ve yozlaşmış bürokrasiyi "Palto, Burun" gibi gerçekçi hikayelerle kaleme almıştır. Dostoyevski çok güzel bir metaforla, "Hepimiz Gogol'un Palto'sundan çıktık!" diyerek anne karnına benzetir bu eseri (Gogol'da "Baba" doğal olarak).

Dostoyevski ve kitapları irdelenecekse, edebiyat teorisyeni Mikhail Bakhtin'den(1895-1975) de söz etmeden geçmek olanaksız. Bakhtin, edebiyat ve düşün alanına karnaval, diyaloji ve kronotop gibi kavramları kazandırmış bir teorisyendir. Dostoyevski'nin romanlarından yola çıkarak kronotopları derlediği bir kitap da kaleme almıştır. (1)

Kronotop, zaman ve mekânla ilgilidir. "Kronos" zaman, "topos" mekân anlamına gelmektedir. Bu kavram okuyucuya işin içine katar. Zira insan için edebiyat öyle imkânlar sunar ki, zaman çerçevenin dışına çıkabilir ve mekân da bağlı olduğu zamanın dışına taşabilir. (2)

Ne demek istediğimi birkaç örnekle açıklamaya çalışayım. Evin sürekli kullanılan bölümlerinin dışında bodrum ve mahzen gibi pek sık kullanılmayan alanları da vardır. Bu alanlar gündelik hayatın dışında; çoğunlukla karanlık, izbe ve dar mekânlardır.

Zaman-uzamsal boyutta düşünülürken bodrum ve mahzen gibi eve bağlı ama bir yönüyle de evin dışında kalmış bu bölümler, zamanın âdeta hapsedildiği yerlerdir. Karanlık olmaları ve çok kullanılmamaları sebebiyle genellikle olumsuz bir izleni yaratan bodrum, mahzen ve genellikle olumlu izlenim yaratan çatı katı-tavan arası kronotopları romanda, mazi koridorları için elverişlidir. Geçmişte yaşananlar, anılar bu bölümlerde saklanırken yaşanması ertelenen şeyler de yine bu bölümlere atılır. İnsan bilinci ile eşgüdümü ele alındığında bodrum, mahzen ve çatı katı-tavan arası kronotopları bilinçdışı, bellek, hatıra vb. gibi kavramlarla da beraber düşünülebilir. Kilitli odaları, kapalı kapıları, karanlık alanları ile bu yerler; insanın kendini keşfetmesine, anılarını tazelermesine ve geçmişini hatırlamasına olanak sağlar. Bodrum, mahzen, çatı katı-tavan arası kronotoppsikanalitik edebiyat kuramı ile birlikte incelendiğinde de metinlerin farklı anlam dünyasına kapılar açar.(3)(4)En önemlisi de bir yazar için kronotoplar, beş on cümleyle anlatılacak duygu yükünü zaman ve mekanı da katarak bir ya da iki kelimeyle ortaya koyabilir.

Dostoyevski'nin Beyaz Geceler adlı kısa romanı, adından başlayarak olağanüstü kronotoplara örnek teşkil eder. Yeraltından Notlar romanı da öyle. Beyaz Geceler dediğinizde, haziran ayının ortalarını düşünürsünüz doğal olarak. Böylece zamanı okuyucusuna hemen verir. Kuzey ülkelerinde (kuzey yarı küre için) bir yeri hemen düşündürür ardından. Yazarının adı nedeniyle de, bu yerin St. Petersburg olduğu anlaşılır. Daha kitabı hiç okumadan, adıyla (Beyaz Geceler) zamanı (haziran ayı) ve mekanı (St. Petersburg) ortaya koyarken, hiç gece (karanlık) olmayışı dolayısıyla da bir aşk hikayesinin (hatta mutlu sonla biten) anlatılacağına ip uçlarını sunar. Yazar bu iki kelimeyle anlatmak istediği tüm duygu yükünü, okuyucusuna basit ama ustalıkla aktarır. Ne muhteşem değil mi?

İşte Beyaz Geceler, St. Petersburg'da haziran ayında dört günü konu eden bir aşk hikayesidir. Adını bilmediğimiz anlatıcı aynı zamanda roman karakteri, yalnızlıktan artık evlerle eşyalarla konuşmaya başlayan orta yaşını biraz geçmiş bir adamdır. O kadar yalnızdır ki, hiç tanımadığı insanlara selam verecek hale gelir. Bu halinden de utanır.

Bir akşam yürüyüşü sırasında, köprünün üzerinde hıçkırarak ağlayan Nastyenka ile karşılaşır. Nastyenka henüz on yedi yaşında büyük annesiyle yaşayan ve hayat tecrübesi olmayan yetim bir kızdır. Anlatıcı ise müthiş bir söz ustasıdır. Bu sayede Nastyenka'nın bütün hikayesini öğrenir.

Gözleri görmeyen büyükannesinin ahlakı bozulacak diye Nastyenka'yı kendi eteğine çatal iğneyle tutturduğunu ve parasız oldukları için geçmişte çatı katını kiraya verdiklerinde Nastyenka'nın yeni genç kiracıya aşık olduğunu öğrenir. Bu arada kendisi de Nastyenka'ya aşık olur.

Genç kiracı da Nastyenka'ya ilgisiz değildir. Çeşitli kitaplar getirir ve özellikle Puşkin ile Walter Scot'ın kitaplarını okuması için Nastyenka'yı verir. Büyükannesi bu olaya duydukları ile şahit olur. Bu ahlaksız kitapları okumamasını salık verirken, kendisinin aslında bunları gözleri görürken okuduğunu ironik bir şekilde belli eder.

Çatı katının ve Nastyenka'nın kalbinin kiracısı operaya gitmeyi teklif eder Nastyenka'ya. Göremediği halde büyükannesi de gelir onlarla. En azından müzik dinlemek istediğini söyler. Gioacchino Rossini'nin Seville Berberi operasına böylece hep beraber giderler. Yazar kanımca, Seville Berberi operasını da mutlu sonla bittiği için özellikle seçmiştir.

Nastyenkamaziyi anlatırken çatı katındaki kiracının yanına, bohçasını toplayıp onunla yaşamak için çıktığını söyler. Genç kiracı, her ne kadar Nastyenka ile ilgili olsa da henüz yeni çalışmaya başladığını ikisini geçindirecek kadar parası olmadığını belirtir. Moskova'da bir yıl çalışıp para biriktirip geri geleceğini söyleyerek gider. Bir yıl olmuştur gideli. Ama dönmemiştir. Nastyenka bu yüzden ağlamaktadır köprüde. Yine ustaca örülmüş kronotoplar devreye girer burada. Karakter bohçasını yüklenip anılarında yaşama isteğindedir. Aşık olduğu adam oradadır çünkü. Nastyenka, eski çatı katı kiracısının dönmeyeceğini düşünerek, anlatıcıyı evlerinin çatı katına kiracı olmaya davet eder bir ara (gönlümü size verebilirim sanki, şayet eski kiracı gelmezse). Anlatıcı ise ona aşık olduğu halde bu teklifi, çatı katının kendi evine göre çok küçük olduğunu, sığamayacağını söyleyerek reddeder. Bu konuşmaları kronotop olarak düşünerek okuyunca yazarın ustalığına hayran olmamak elde değil.

Neylersin, anlatıcı Beyaz Geceler'de yaşadığı dört günlük mutlu anlarla yetinecektir. Çünkü Nastyenka'nın çatı katının (gönlünün) eski kiracısı biraz gecikmeli de olsa geri dönmüştür. Eski kiracı dönünce, anlatıcı beyaz gecelerin içinde yaşamasına rağmen, karşı binaları ve sokakları kapkara, ışsız ve karanlık görmeye başlar. Beyaz geceler, kara gecelere dönüşür sonunda. Bir yazar karşılıksız aşkın insanda yarattığı duygu durumunu daha nasıl güzel anlatabilir?

Cansu Selçuk ÇAĞLAR

Yola Çıkamayan Mikro Öykü

“Tuttuğun dilekleri, kurduğun hayalleri uluorta dillendirme sakın.” diye uyardı dilek perisi.

“Aksi takdirde gerçekleşmeyecekleri masalına sen de inandıysan işimiz yaş.” dedi genç adam ve mumu üfledi.

Ömrü boyunca fark etmedi. ‘Keşke’ lerle dile getirdiği hayallerinin, ‘Eğer’ lerle oracıkta katledildiğini. Tüm olumsuz ihtimallerle bezenen çelenklerin, onun çıkmak için sabırsızlandığı yollara dizildiğini hiç anlamadı. Çıkamadığı yolun başladığı yerde doğup gömülen hayallerini tanıyamadı. Öyle ki, bazı kereler-denk geldiği avcının ustalığına göre-kendi hayallerinin cenaze töreninde ‘İyi ki’ lerle başlayan konuşmalar yaptığından bile habersiz yaşadı. Dilek perilerinin, hayal avcılarına karşı mum ışığında verdiği mücadeleyi hiç bilmedi.

Büşra Canbaz

Kayıplar Ve Kalışlar

Uzun süren bir maratondur son yaşadığım dört ay. Belki de bundan sonraki her ay. Gecem gündüzüm birbirine karışmış, yaşadığım sağlık problemi nedeniyle oldukça yorulmuştum. Ara ara ümidimi kesik, çokça zaman yüzüm asıktı. Gündüzleri ailemin, arkadaşlarımla ve sevdiğimlerin desteği aklıma geldikçe mutlu oluyor geceleri ise sitemle karışık dualar ediyordum Allah'a...

Yine böyle bir gündü. Yirmi yedi şubat pazartesi saat 17 sularıydı. Hastane koridorunda ağabeyim ile bekliyorduk. Koskoca koridorda sadece ikimizdik. Cebimdeki titreşimle birlikte telefonumun ekranında "annem" yazdığını görünce açtım.

-Gittiniz mi kızım hastaneye?

-Evet, annem ağabeyim ile geldik şimdi. Doktoru bekliyoruz.

-Sana kötü bir haberim var.

-Hayatımda kötü şeyler hiç yokmuş gibi bir de sen söyle anne, ne olmuş?

-Ön sokağımızda hani hasta bir kız vardı ya onun babası ölmüş.

-Aaaa, çiğdem babası mı? Mehmet Amca?

-Evet kızım...

Telefonu kapattım. Yüzümde şaşkınlıkla karışık ağlamaklı bir ifade vardı. Mesai değişimleri yaklaşık bir saat evvel yapıldığı için hastane oldukça tenhaydı. Ağlasam ağlayabilirdim aslında ama ben güçlü olmayı tercih ettim. Küçüklüğümde beri güçlü olmayı seçmişim zaten.

Çiğdem benim ilkokuldan arkadaşım. Sessiz, sakın oldukça ailesine düşkün bir kızdı. İki yıl üniversiteyi şehir dışında okuyup bitirir bitirmez hemen ailesinin yanına geri dönüp burada bir mağazada çalışmaya başladı. En son onunla, onların sokağının sonundaki otobüs durağında karşılaştım. Birbirimizin ne yaptığını sorduktan sonra artık hep burada, ailesinin yanında, olduğunu öğrendim.

Çiğdemler iki kız kardeşti. Kendinden küçük bir kız kardeşi daha vardı. Sevda. Sevda'nın hem zihinsel hem de bedensel engeli vardı. Biz küçükken Çiğdem ile sokakta oyun oynarken o kapılarının önünde tekerlekli sandalyede boynu bükük şekilde bizi izlerdi. Belki de kalbimin ilk merhamet tohumları o kapının önünde atıldı.

Belki de oyunumuzun en heyecanlı yerinde topu ona atıp incelemesine izin verdiğimizde büyüyüp kocaman çocuklar olmuştuk biz. Biraz daha büyüdükten sonra biz Çiğdem ile normal ilkokula giderken

Sevda, her sabah özel eğitim aracı ile başka okula giderdi.

Durumları çok iyi değildi biliyordum. Annesi, Çiğdem ve kardeşinin okulda olduğu vakitler temizliğe giderdi. Akşam Çiğdem ile aynı anda gelmeye çalışır çoğu zaman sokağın başında annesiyle karşılaşırdık. Babası orta boylu, hayatın yükünü omuzlarında taşımaktan bir hayli yorulmuş duruşuyla kambur yürüyen bir adamdı. Saçları biz daha ilkokuldayken ağarmıştı. Her sabah o da bizimle çıkar yaz kış demeden bisikletine biner işine giderdi. İşi nerdedir, eve ne kadar uzaklıktadır bilmem ama ben bir kez olsun adamın bu durumdan şikayet ettiğini görmedim. Emekçi sözünü üstüne giymiş yıllar evvelde önünü iliklemişti. Kızları için katlanamayacağı şey yoktu. Mehmet amca çalışmaktan nasır tutmuş ellerini kızlarına uzatmaktan hiç vazgeçmezdi. Yüzünün sadece kızlarını gördüğü zaman içten güldüğünü biliyordum. Çocuktum ama anlıyordum...

Çok iyi insandı Mehmet amca. Kimsenin etliğine sütlüğüne karışmamak tabiri vardır ya o sanki Mehmet amca için söylenmiş gibiydi. Sokakta kimse ile tartıştığı, birine kötü söz ettiği görülmemişti.

Komşuluk haklarını gözetir, biz sokakta gece yarılara kadar oynarken bizi korur kollardı. Sevda'ya her zaman şefkatle yaklaşırdı. Her akşam bir saat beraber yürürler ara sıra da tekerlekli sandalyede gezdirirdi. Onunda o boynu bükük duruşu ortadan kalkar kendine kendine mırıldanarak konuşur, gülümserdi. Ne dediğini anlamasak da mutlu olduğunu hissederdik.

Biz biraz büyüyünce hepimizin sorumlulukları arttı. Sokaktaki oyunlarımız kalmadı. Çiğdem ile daha az görüşür olduk. Sonra o üniversite okumaya başka şehre gitti. Ben burada kalınca Çiğdem'den çok Sevda'yı ve babasını görür oldum.

En yakın bakkalımız, caddenin sonundaydı. Bakkala giderken genellikle onların sokağından gider öyle daha yakın olduğunu düşünürdüm. Gelip geçtikçe Sevda'yı da kapının önünde tekerlekli sandalyede olduğunu görüyordum. Sessizce etrafı izlerdi. Ona laf attığım için çoğunlukla beni tanır bana gülümserdi. Gittiği okulun faydası olmuş olsa gerek ki eskiden mırıldanıp konuştuğu şeyleri anlamazken şimdilerde bazılarını anlayabiliyordum. Yıllarca sadece gülümseyerek anlaştık. O güldü ben güldüm ve kelimeler izlerini sildi üzerimizden. Sevdayı en son üç ay evvel yine bakkala giderken gördüm yine o yeşil kapılı evde tekerlekli sandalyede oturuyordu. Her zamanki gibi babasını kapıda bekliyordu. Bakkalda da Mehmet amca ile karşılaştım. Akşam yemeği için ekmek alıyordu. Sevda'ya da çikolata alıp "iyi akşamlar kızım..." deyip çıktı bakkaldan. . Normalde saat ve gün farkını bilmeyen Sevda babasının geleceği saati yüreğinde hissediyordu. Zaman ifadesini onun yüreği yönetiyordu.

En son Mehmet amca'yı da Sevda'yı da o zaman görmüştüm işte.

Bugün ise Mehmet Amca'nın öldüğünü öğrendim. Sevda hala hayattaydı. Eve geldiğimde anneme olayın nasıl olduğunu sordum. Mehmet amca sabah yine erken saatte uyanmış. Kar, buz dinlemeden bisikletine binmiş ve işe gidiyormuş. Karşıdan karşıya geçerken, kırmızı ışıkta durmayan servis aracı çarpmış Mehmet Amca'ya. Oracıkta ölmüş zaten. İnsanın yaşarken ilmek ilmek işlediği yıllarını bir kaza geliyor ve bir hamlede siliyor insanın silüetini.

Bizim buralarda komşuluk hala çok önemlidir. Bu yüzden bir tencere yemekle akşam baş sağlığına gitti annem. Ben ise küçüklüğümden beri nefret ederim cenaze evlerinden. Annem kapıdan çıkmadan, “Anne, başınız sağ olsun deme tamam mı? Biliyorsun o işler öyle olmuyor. Sabır dile, destek ol ve sonra gel...” dedim.

Annem eve geldiğinde ağlamaktan yüzü gözü şişmişti. Çiğdem ve Sevda'nın nasıl olduğunu sordum. Hoş, benimkide garip bir soru. Babalarını kaybetmiş iki kız kardeş nasıl olabilirler ki. “Sevda yine tekerlekli sandalyede kapının önündeydi” dedi annem. “Sicim sicim akıyordu gözyaşları. ‘Babam neden gelmedi?’ diye herkese soruyor... Verecek hiçbir cevap bulamadım kızım, o ağladı ben ağladım... ‘Babam bugün gelip beni öpmedi neden geç kaldı? Hiç kalmazdı...’ derken yüreğim parçalandı.” Mehmet amcanın yıllarca suladığı bir çiçek nasıl böyle bir günde solardı.

Annem bunları anlatırken yanağımda süzülen bir damlayı hissettim. Keşke hep birlikte ağlasak ve düzelse bir şeyler. Sevda yine Mehmet Amca'yı kapıda karşılasa, elinden tutsa gezdirse onu. Sevda yine gülümsese ve merhamet filizlense tüm gülüşlerimizden. Şu an oyunumun en heyecanlı yerinde topu yine ona vermeye razıyım ama Sevda yine eskisi gibi gülsün olmaz mı?

Keşke ağladığımızda kaybettiğimiz her şey geri gelse. Sevda'ya yıllar sonra gülmeyi unutturup ağlamayı öğreten dünya... Adaletsizliğiyle, haksızlıklarıyla, imtihanlarıyla kitaplara türkülere konu olan dünya... Baba olmak zor bir işken engelli bir kız çocuğu babası olmanın hakkını sonuna kadar veren Mehmet Amca... Bu dünyada yerin göğün hakkı olsa hepsi de sana helal olurdu.

O emekçi bedeninde sakladığın tüm yüklerle, saçlarının erkenden tek tek ağarmasına, engeli bir kız çocuğunun babası olmaya, yoksulluğa, işe bisikletle gitmene ve bu duruma bir kez olsun isyan etmemene rağmen seni bu dünyada barındıramadığımız için asıl sen bize hakkını helal et...

Özlem Kazancıoğlu

Ebedi Koca | Dostoyevski

Dostoyevski "Ebedi Koca" adlı romanını iki ana karakter olan Velçaninov ve Pavel üzerinden anlatmıştır. Romanın konusunu birbirini çok önceden tanıyan ve yıllar sonra yeniden bir araya gelen bu iki karakterin diyalogları, başlarına gelenler ve çatışmalar oluşturur. Velçaninov ve Pavel birbirinden aslında nefret eder, buna sebep olan ise Pavel'in henüz yeni kaybetmiş olduğu karısıdır. Pavel aslında bu haberi vermek için Velçaninov'u yıllar sonra ziyaret etmiştir. Çünkü ölen karısının aslında zamanında Velçaninov ile de gönül ilişkisi olmuştur.

Öncelikle Velçaninov'dan bahsedecek olursak, Velçaninov uyku sorunları yaşayan, rüya ile gerçeği karıştıran bir çeşit hasta olma haliyle karşı karşıya kalmış bir karakterdir. Peşinde bir adam olduğunu düşünür fakat emin olamaz, daha sonra anlaşılır ki bu adam Pavel'dir ve gerçekten onu izlemektedir.

Velçaninov yıllar önce aşık olduğu kadına, birlikte Avrupa'ya kaçmayı teklif etse de kadın bunu reddetmiştir. Natalya, Pavel'in ölen karısı, Velçaninov'un ise bir zamanlar aşık olduğu kadın, sadık bir eş olamamıştır hiçbir zaman. Velçaninov'a göre zeki ve güzel de değildir aynı zamanda. Yine Velçaninov'a göre eşini sürekli aldatan bir kadınla beraber olan erkek hayatı boyunca "Ebedi Koca" ünvanını almış olur.

İki adam arasındaki tuhaf ilişki de bu kadından kaynaklanmaktadır belki de birbirlerine olan nefretleri bu yüzden. Belki de diyorum, çünkü Dostoyevski romanın sonuna kadar, bunu açık bir dille söylememiştir, üstü kapalı olarak geçirmiştir.

Pavel Velçaninov'u görmeye gelirken yalnız başına gelmemiştir. Yanında Lisa adlı bir kız vardır. Lisa'nın kendi babası olmadığını bilir. Zaten kısa sürede Velçaninov da kızın kendi kızı olduğunu anlar. Fakat Lisa oldukça hastadır, kısa süre sonra ateşlenir ve ölür. Velçaninov bu durumdan oldukça etkilenir ve uzun süre kendine gelemez. İtiraf etmek gerekirse romanda beni en çok etkileyen kısım Lisa'nın öldüğü kısım oldu. Roman boyunca iki kahramanın başına sürekli farklı olaylar geldi ve bu beni biraz yordu diyebilirim.

dostoyevski
ebedi koca

Varlık

"Büyük düşünceler, büyük bir zekâdan çok, büyük bir kalpten doğar."

Kısa bir süre sonra Pavel kendinden küçük biriyle nişanlanmak ister, Velçaninov'dan yardım bekler bu konuda. Nişan akşamı hoş şeyler yaşanmaz. Zaten sonradan anlaşılır ki istemeye gittiği kız zaten sözlüdür. Pavel romanın başından beri hiçbir zaman akli başında bir karakter izlenimi vermemiştir. Kızına olan kötü davranışları (kendi kızı olmasa da) ve onun cenazesine dahi gitmemesi kendinden oldukça küçük biriyle nişanlanma hevesi içine girmesi ve son olarak da Velçaninov'u öldürmek istemesi. Oysaki saatler önce Velçaninov hastayken ona yardım etmiş ve sıcak çay bile vermiştir. Dolayısıyla Pavel'in bu duygu durum bozukluğu anlaşılabilir, çünkü Dostoyevski bunun sebebinin de romanda bizlere söylemez.

Romanın sonunda sadece sorumsuz biri olduğu nihayet vurgulanır da biraz olsun okuyucuya ışık tutar.

Pavel'in Velçaninov'u bıçaklama girişimi sonuçsuz kalır ve Pavel gider. İki yıl sonra her şey değişmiştir. Velçaninov artık iyileşmiş bir adamdır. Çevresinden uzaklaştırdığı insanlarla yeniden bağ kurmaya başlamıştır. Kader mi denir bilinmez ama bir gün yolları yeniden kesişir Pavel ile. Bir arbede sırasında yardım ettiğini kadının Pavel'in yeni eşi olduğunu öğrenir bu sayede. Doğrusu yanılmamıştır, Pavel evlenmeden durmadığı için ona göre hala ebedi koca ünvanını taşımaya devam eder.

Kitapta belirli bir son izine rastlayamamakla birlikte biraz olsun Pavel'in davranışlarından o dönemki insanların ve hala günümüzde de devam eden durumların ahlaki boyutuna gönderme olabileceğini düşündüm. Yine de belirsizliklerle dolu, olaydan çok kişilerin iç dünyasına yönelik bir romandı diyebilirim. Olaylar ve mekanlar net ve başarılı bir şekilde tasvir edildiğinden zihnimde canlandırmak da zor olmadı. Velçaninov karakterini severek okurken, Pavel'i tasvip etmeyerek okudum. Dolayısıyla karakter çatışması da güzel bir şekilde işlenmiş, hem acı, hem mizah bir arada daha ne olsun? Sadece sahnelerin uzunluğu beni biraz yordu. Merak edenler romanın tamamını keyifli bir şekilde okuyabilir.

Osman Tünç

ORHAN KEMAL, İSTANBUL VE KENTSEL DÖNÜŞÜM

Her şey bir değişim ve dönüşüm içerisindedir. İnsanlar, toplumlar, devletler, şehirler, duygu ve düşünceler... Bu değişim ve dönüşüm genelde yavaş bir seyir izlerken zaman zaman gerek doğal afetlerin gerek insanların bilinçli ya da bilinçsiz müdahaleleri sonucu hız kazanıp tekrar eski seyrine döner. Sözgelimi, Rönesans ve Reform hareketleri sonucunda fikir dünyasında büyük değişimler yaşanan Avrupa'da yüzyıllardır durgunluk yaşayan bilim, sanat, felsefe ve din konularında o zamana kadar görülmemiş hızda bir ilerleme meydana geldi. Keza Fransız İhtilali sonrası yayılan milliyetçilik fikri de çok uluslu devletlerin fiziki, siyasi ve düşünsel yapılarında -buna nispeten dini yapıyı da ekleyebiliriz- başlayacak hızlı bir değişimin fitilini ateşledi.

Şüphesiz oldukça sancılı geçen bu dönemler insanlar üzerinde derin izler bırakmanın yanı sıra dönemin aydın ve yazarları için oldukça işlevsel malzeme de oluşturur. Bize miras kalan yazın hazinemiz de onların bu malzemeyi kullanmakta oldukça cömert davrandığını göstermektedir.

Bu yazının konusu ise bir şehrin geçirdiği değişim ve dönüşüm. İstanbul. Kurulduğu günden beri bir cazibe merkezi olan bu şehir ayrıntılı olarak incelendiğinde ciltler dolduracak kadar çok değişime sahne olmuştur. Hepsisi de kendince İstanbul'dan bir şey alıp ona bir şey veren; yangınlar, yağmalar, depremler ve tabii ki çevre düzenlemeleri.

Çevre düzenlemeleri şehirlere yeni çehreler kazandırmakla beraber gelişigüzel ve bilinçsiz yapıldığı zaman şehirlerin mimari ve sosyal hafızalarına onarılmaz darbeler vurabilir. Bize de maktul şehrin eski çehresini ya fotoğraflardan seyretmek ya kitaplardan okumak ya da bu değişime şahit olmuş yaşlılardan dinlemek kalır.

İşte 1950'li yılların sonuna doğru istimlak ve çevre düzenlemeleri bu türden bir darbe vurdu İstanbul'a. Yol yapımı ve meydan genişletmeleri için yapılan istimlaklar sonucu birçok tarihi yapı kısmen ya da tamamen yıkıldı, yapım yıkım işleri yüzünden doğan iş gücü boşluğu Anadolu'dan İstanbul'a doğru yoğun bir göç dalgasının başlamasına neden oldu.

Bu göç dalgası sonucu gelenlerin hepsi iş bitiminde köylerine dönmediler tabii olarak ve bunun sonucunda İstanbul'da gecekondulaşma ve hızlı nüfus artışı başladı. Ne hikmettir ki o dönemde istimlak sonucu başlayan bu gecekondulaşmanın son izleri bugün yine "Kentsel Dönüşüm Projesi" adındaki başka bir dönüşüm projesiyle silinmekte.

İstanbul bu karmaşayı yaşarken edebiyatımızın kilometre taşlarından biri olan ve çevresini büyük bir ustalıklarla gözlemleyip bu gözlemleri aynı ustalıklarla eserlerine yansıtan Orhan Kemal de İstanbul'da yaşamaktaydı. O, bütün bu karmaşaya en yakından tanık oluyor, bunları eserlerine büyük bir titizlikle aktarıyor ve sokağın yazarı olma vasfını, hakkını vererek yerine getiriyordu. Sırf bu yönüyle bile başlı başına bir hazinedir onun eserleri bizim için. Şimdi biraz Orhan Kemal'in eserlerinde İstanbul'un izini sürelim.

Burada söz hakkı vermemiz gereken ilk eser, konusunu direkt 1950'li yıllarda yapılan istimlaklardan alan ve Orhan Kemal'in, "İstanbul'daki istimlak dolayısıyla İstanbul'a akın eden yorganlıların romanı..." dediği Gurbet Kuşları'dır şüphesiz.

Yemiş'teki sebze hal'inde kabzımallık yaptığını söyleyen Gafur Ağa'sının kendisine yazdığı mektupta; "Burada yapım yıkım işi çok, hemen gel..." demesine güvenerek bavulunu alıp İstanbul'a gelen İflahsızın Memed, Gafur Ağa'sı ona sahip çıkmayınca ortada kalır. İflahsızın Memed, kara kara ne yapacağını düşünürken Gafur'un yanında çalışıp ondan hiç hazzetmeyen Veli, Memed'e sahip çıkar ve onu Küçükpazar'da kaldığı bekar odasına götürür. Burada Hacı Emmi'yle tanışan Memed onun da yardımıyla birkaç gün sonra Balık Pazarı'nın yıkımında çalışmaya başlar.

Yukarıda bahsi geçen üç mekândan (Yemiş Hal'i, Balıkpazarı, Küçükpazar) biri olan, balıkçı ve meyhaneleriyle ünlü Eminönü Balık Pazarı, kitapta da bahsedildiği üzere istimlak dolayısıyla Eminönü-Unkapanı arasındaki yol yapımı için 1950'li yıllarda yıkıldı. Bugünkü İstanbul Ticaret Üniversitesi binasıyla Galata Köprüsü arasında kalan Yemiş meyve-sebze hali ise 1980'li yılların ortalarına kadar varlığını sürdürdüyse de ne yazık ki yine çevre düzenlemeleri nedeniyle günümüze ulaşamayanlar listesindeki yerini aldı. Orhan Kemal'in "bir Orta Anadolu kasabasını andırıyordu" dediği, Süleymaniye'nin birkaç sokak altında kalan ve harabeye dönmüş bir vaziyette olan Küçükpazar semti ise son yıllara kadar yoğunluklu olarak bekarlara ev sahipliği yaparken şimdilerde Suriyeli mültecileri ağırlamaktadır.

Bekarlar demişken, romanda bekarların kaldığı odalar da tüm gerçekliğiyle yansıtılmıştır. Küçükpazar semtinde yapacağınız küçük bir gezintinin ardından yapım ve yönetmenliğini Zafer Akturan'ın yaptığı Küçükpazar belgeselini izlemeniz hem bu semti hem de toplumsal hafızamızda derin izler bırakan bekar odalarını daha yakından tanımanıza yardımcı olacaktır.

Sinemaya da aktarılan ve başrolde Kemal Sunal'ın oynadığı Devlet Kuşu adlı romanında ise Orhan Kemal; sık sık, yanından geçtiği mahallenin eski evlerini temellerinden sarsan bir trenden bahseder. Ana mekân Balipaşa yokuşu civarı olduğuna göre bu trenin Sirkeci-Halkalı Banliyö hattında çalışan tren olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Son seferini 2013'te yapan bu tren; her biri, malını satmak için birbirinden ilginç ve dinleyenlerde bir tebessüm bırakan kelime oyunları yapan işportacılarıyla adeta bir renk cümbüşüydü. Yakın zamanda tekrar seferlere başlayacak olan bu tren eski keyfi verecek mi pek bilinmez ama şu bir gerçek ki insana zamanda yolculuk yapıyormuş hissini veren o tren galiba o hissi yaşatma gücünü de 2013'te yaptığı son seferle beraber kaybetti. Ne mutlu bir kere dahi olsa o trene binmiş olanlara. Yine romanda bahsedilen ve Sülo'nun tavladığı kızla buluşma mekânı olarak kararlaştırdıkları Aksaray Bulvar Sineması da kaliteli filmler gösteren ve dönemin oldukça rağbet gören bir sosyalleşme mekanıydı. Şimdilerde Bulvar Pasajı olarak kullanılan ve 1950'lerde inşa edilen bu sinema Aksaray'ın ilk ve tek modern sinemasıymış. Hemen üst katındaki Mine Pastanesi de yine İstanbul'un en modern pastaneleri arasına sayılıyormuş.

İstanbul'da geçen ve değinmeden geçemeyeceğimiz bir başka roman olan Evlerden Biri romanı; özgüveni oldukça düşük olan ve kendini hiç beğenmeyen, hatta keline "ayva suratlı" diyen kahramanımız İskender'in, evlerinin yakınındaki tütün fabrikasının düdüğüne uyanmasıyla başlar. Orhan Kemal'in uzun yıllar Cibali'de ikamet ettiğini bildiğimize göre bu fabrikanın bugün Kadir Has Üniversitesi olarak kullanılan Cibali Tütün Fabrikası olduğu çok âşikar. Zira Orhan Kemal'in oğlu Işık Öğütçü de bir röportajında bunu doğrulamakta hatta romanda Sadi'nin Müçteba ile birlikte, işten çıkan kızları izledikleri kahvehanenin de yine Cibali'deki evlerinin karşısındaki kahvehane olduğunu belirtir.

Bu kadarla sınırlı değildir şüphesiz Orhan Kemal'in yazınında İstanbul. Şekil vazifesi gören bu mekanların bir de zemini vardır. Balat ve Kumkapı'nın meşhur meyhaneleri, Beyoğlu'nun aynı üne sahip gazinoları, Surdışı'nın bahçe içindeki kahvehaneleri, yıpranmış olmalarına rağmen gazi bir kumandanın ihtişamıyla tarihe selam duran köşkleri ve tabi ki Laleli'den dünyaya açılan tramvaya binip dünyanın tersi yönünde hareket ettiğiniz zaman karşılaşacağınız fakat bugün gelişmekle birlikte aynı ölçüde kalabalıklaşmış olan, o günlerde ise triko fabrikalarıyla meşhur semtleri; Sağmalcılar, Merter, Mahmutbey...

Edebiyatımızda İstanbul'u anlatan çok yazar ve şair var elbette fakat İstanbul'u en güzel şekilde -olduğu gibi- anlatan Orhan Kemal'e sevgi ve saygıyla...

Hicret Birik

Escravo

Mikro Öykü

Tufan öncesi dönemde, lanetlenmiş kara gölgeler köy meydanında umarsızca dolaşıyorlardı. Göz kırparak yoldan çıkardıkları insanları, ölene dek esaretleri altına alıyorlardı. Escravo, onlardan kurtulmak ve özgür olmak için çok uzun bir yolculuğa çıkmaya karar verdi. Köyün sahilinde bekleyen gemiye bindi. Gemi hareket ettiğinde, yağmur yağmaya başladı. Tam kırk gün boyunca, durmadan yağan yağmur, köydeki kara gölgeleri yıkadı, toprağa gömdü. Yağmur durduğunda, gemi demir atmıştı. Escravo gemiden indi. Yerde, çamura bulanmış bir zinciri alıp kendi boynuna geçirdi. Yeniden dirilen kara gölgeler, boynundaki zincirden tutup ahir zamana kadar bırakmadılar.

Mehmet akır

DAVA – FRANZ KAFKA

Bir sabah gözlerinizi açıyorsunuz ve karşınızda daha önce hiç görmediğiniz birtakım şahıslar tutuklu olduğunuz söylüyor. Ancak biliyorsunuz ki; tutuklamanın haklı bir nedene dayanması için sizin bir suç işlemeniz gerekiyor. İyi de siz bir suç işlemediniz ki. Acaba işlediniz de farkında mı değilsiniz? Ne yazık ki bunun için tüm yaşantınızı sorgulamanız gerekecek. Hiçbir şeye anlam veremiyorsunuz. Tüm bunlar bir şaka mı? Size tutuklandığınızı haber veren kimselerin de hiçbir şeyden haberi yok. Onlar yalnızca görevlerini yapan, soruşturma hakkında en ufak bilgileri dahi olmayan, daha yüksek bir makama bağlı alt kademedeki insanlar. Ancak bunlar nasıl insanlar, neyden bahsediyorlar, hangi yüksek makamın görevlileri? Oysa hukuk devletinde yaşıyorsunuz ve tüm yasalar işliyor. Yoksa öyle değil mi? Bu öyle bir tutukluluk ki; normal yaşantınıza devam edebiliyorsunuz. İşinize gidebiliyor, her şeyi özgürmüştüğüne yapılabiliyorsunuz. Yoksa içinde bulunduğunuz hayat mı sizi tutuklayan? Toplum bir bütün halinde sorgu makamı, eylemleriniz suçla vücut veren olgular mı? Peki nasıl kurtulacaksınız bu halden? Hayatınıza son vererek mi yoksa hayatınızın son bulmasını bekleyerek mi?

Sorgulamayı yapanlar, sorgulamanın yapıldığı yer, alelade insanların dahi mahkemeden oluşu, çatı katlarında yer alan mahkeme kalemleri, düzgün bir savunma hazırlamak için çırpınmalar, gizemi bir türlü çözilemeyen yüksek otorite ve daha bir çok bilinmeyenleriyle ve ucu açık mesajlarıyla okuyucu karanlık bir bilinçaltı dünyasına çeken, tam da Kafka'nın ruh haline göre karamsar bir kitap Dava.

Kitapta geçtiği üzere normal bir mahkeme önünde görülen, normal bir dava değil bu. Her ne kadar içinde avukat – müvekkil ilişkisi, yozlaşmış hukuk sistemi ve daha birçok konuya dair mesajlar yer alsada kitabın “Katedral” bölümüyle ve bu bölümde geçen Bekçi-Köylü hikayesiyle birlikte esasen Kafka'nın Davası'nın dini bir otorite ve bir anlamda yaşanan hayat tarafından organize edildiğini, hayatına dokunan her insanın bir anlamda bu mahkemenin sujesi oldukları ve kendilerine göre bir görev üstlendikleri anlaşılıyor.

Kitabın sonlarında Joseph K.'nın rahip ile konuşmasında rahip K.'ya K.'nın nasıl bir mahkemeye hizmet ettiğini bilmediği söylüyor ve kendisinin de mahkemeden olduğunu belirtiyor. Roman boyunca da zaten K. hiçbir şeyin farkına varmayarak mahkemenin gizemini bir türlü çözemiyor. O yüksek makama bir türlü ulaşamıyor. Öldürülmeden hemen önce şimdiye kadar yüzünü göremediği yargıcı arıyor. Adeta hayatını sorgulayarak ve bir anlamda pişmanlık duyarcasına unutulmuş ve yapılmayan itirazlardan bahsediyor. Kafka davasıyla bizlere yaşadığımız hayatın bizi demir parmaklıklar ardına tıkmasa da bir anlamda hapsettiğini, hayatımızdaki insanların davranışlarımızı yargılayan alt kademedan birer yargıç olduğunu, mahkemenin bankada, çatı katında ve hayatın hemen her alanında kurulduğunu, bu tutukluluktan kurtulmak için ya kendi kendine hayatına son vermek gerektiğini yahut da bu sorumluluğu başkasının almasını beklemek gerektiğini ve en nihayetinde hiç görülmeyen yüksek bir yargıcın daha olduğunu söylüyor. Bununla birlikte "Katedral" bölümündeki bekçi köylü hikayesinden herkesin girmek için beklediği kapının farklı olup sırf bekleyene has olduğunu, bu anlamda tıpkı Joseph K.'nın kendine özgü tuhaf davası gibi her birimizin gireceği kapının ve davamızın kendimize has olduğunu, alt kademedan mahkeme üyeleri değişse de yüksek makamın değişmeyeceğini anlıyoruz.

Son bölümde özelliklerini öğrendiğimiz ve K.'yı almaya gelenler normal insanlar değil. Kat kat olmuş çeneleri ve temizlikten iğrendirecek derecede temiz çehreleri var. Burada tıpkı başında olduğu gibi bu kimselerin yalnızca görevli olup bir vazifeyi yerine getirdiklerini, hiçbir şey bilmediklerini bir kez daha anlıyoruz. Bunlar sıradan insanlar değil. Kim bilir belki de ruhani varlıklar. Üzerinde durulması gereken bir başka nokta da bu görevlilerin K.'nın koluna girip adeta vücuduyla bir bütün oluşturduktan sonra gidilecek yönü tayin etmemeleri. Dışarıdan bakıldığında kollarınızı bu denli sınımsız kavrayan insanların sizi zorla istediğiniz yere götürebilecekleri kolayca anlaşılır. Ancak burada yönü kendi özgür iradesiyle tayin eden Joseph K. Hatta K. bunun için "Gerekli olanı kendime söylemeyi bana bıraktıkları için şükran borçluyum." diyerek insanın hayattaki yönünü özgür iradesiyle tayin edebilmesini memnuniyetle karşılıyor. K. ismini açmayıp kendisinin davasını yazdığını düşündüğüm Kafka burada insanın yaşadığı hayattaki özgür iradesiyle davranışlarına yön verdiğini, ancak kaçınılmaz sona her halükarda ulaşıldığını ifade ederek özgür irade ile kader kavramlarının altını çiziyor.

Hakkındaki bu esrarengiz dava yüzünden K.'nin hayatının ve duygularının alt üst oluşuna şahit oluyoruz. Bir yandan bankadaki işine devam etmek ve pozisyonunu korumak zorunda, diğer yandan da bu davayla ilgilenmek zorunda K. İster istemez hakkındaki dava K.'nin sosyal hayatını ve iş hayatını büyük ölçüde etkiliyor. Bankadaki durumların anlatıldığı kısımlarda sıklıkla insan doğasının çirkinliklerine, makam peşinde olmanın ve köşe kapmacaların olduğuna şahit oluyoruz. Yine davada yardımı olacağından bahisle nüfuzlu, sorgu yargıçlarının üzerinde etkisi olan insanlarla görüşmenin faydalı olacağı, hatta bu durumun davanın müspet sonuçlanmasında daha etkili olacağı ifade edilmesi de bürokrasi ve hukuk sistemine ince bir eleştiri olarak kabul edilebilir. Nitekim davası olan birçok kimsenin günümüzde öyle ya da böyle bozulan sistem içerisinde bu tür yollara başvurarak çareler araması çokça karşımıza çıkmaktadır. Romanda resmi olmayan kurumların resmi kurumlara göre daha etkin olduğunun belirtilmesi dikkate değerdir.

Romanın bir bölümünde talep üzerine yargıçların portlerini çizen ressam Titorelli adalet tanrıçasının topuklarına kanat çizerek tanrıçayı uçar vaziyette çizmiş. K.'nin bu duruma tepkisi; "Adalet rahat olmalı, yoksa terazi sallanır ve adil bir hüküm verilemez." ifadesi oluyor. Akabinde ressam resimde dokunuşlar yapıyor ve adalet figürü artık av tanrıçasına benziyor. Burada akıllara ayakları yere sağlam basmayan adaletin zamanla asli vazifesinden sıyrılarak adeta bir avlanma sistemine dönüştürüldüğünü anlayabiliyoruz. Ressam yalnızca kendisinden isteneni yaptığını, aslında portlerini çizdiği yargıç koltuğunda oturan böyle bir kişinin hiç var olmadığını söylüyor. Burada ise Kafka'nın yüksek otorite olarak isimlendirip kitabın sonunda hiç göremediğini belirttiği yargıcın varlık sorununu dile getirip içsel anlamda kendisini sorguladığı düşünülebilir.

Ressam K.'ya kurtuluş olarak 3 ihtimalin varlığını söylüyor. Bunlar: gerçek beraat, sözde beraat ve sürüncemede bırakma. Gerçek beraati hiç duymadığını, normalde masumların beraat edeceğini ancak yargıçların etkilenebileceğinden bahsedilmediğini, hal böyle iken yargıçların etkilenmelerine çok tanık olduğunu ifade ediyor. Gerçekten de bir kimse suçlu dahi olsa delil durumuna göre beraat edebilecektir. Ancak hakimlerin vicdanında o şahıs suçlu olarak bulunmuştur ve bu anlamda gerçekten beraat etmiş sayılmaz. Yine bir başka açıdan düşünüldüğünde; davası olup gerçekten masum olduğuna kanaat getirilenlerin de toplum nezdinde mimlenerek bu kişilere önyargılı yaklaşılması gerçek beraatin pek mümkün olmadığını göstermektedir.

Masum olsa da davalı olanların zamanla içten içe kendilerini suçlu hissetmeleri yahut kendisine karşı takınılan tavırları farklı algılamaları hususuna değinilmiş romanda. Bankanın son zamanlarda K.'ya çok fazla görev vermesi K.'nin gözünde kendisinin işten uzaklaştırılması olarak algılanıyor. Belki de K.'nin davası olmasa bu işler K.'ya hiç de algıladığı gibi gelmeyecek, bu durumu gayet normal karşılayacak. İşte burada dava olgusunun insan psikolojisi üzerindeki etkisinin anlatılmaya çalışıldığını anlıyoruz.

Yine son kısımlara gelecek olursak; iki görevlinin adeta K.'nin alıp kendisine saplamasını sağlamak istercesine bıçağı birbirlerine uzatmaları, ancak K.'nin kendisine sunulan hayatın asli bir vazifeymişçesine resmi makamların tüm işini yapmayacağını düşünerek böyle bir şey yapmasının hata olacağını ve bu hatanın sorumluluğunu kesinlikle almayacağını ifade etmesi Kafka'nın intihar olgusuna bakış açısını yansıtır. Resmi makamların tüm işini yeterince yaptığını düşünen Kafka, yaşadığı hayatta gerçekleştirmiş olduğu eylemleri adeta bir vazife olarak görüyor, ne kadar bu hayattan ve yaptığı işlerden sıkılmış olsa da hayatına kendi eliyle son vermenin bir hata olduğunu düşünüyor.

Sonuç olarak; insanın doğumuyla birlikte davası da başlar. Madem ki insan o ilk nefesi almıştır, bu dava görülmek zorundadır. Hayat ve içindekiler, hayatımıza dokunan herkes bu davada görevli sujelerdir. Hayat başlı başına mahkumiyet, her insan da etrafı görünmez zincirlerle çevrili azılı bir faildir.

Beyza Büşra Erol İncir Ağacının Öyküsü

Hastane önünde bir incir ağacı yok. Sabahın ayazı esiyor omuzlarımdan. Hem üşüyorum hem izliyorum karşımdaki hastane bahçesini. Gün henüz aydınlanmamışken başlamış başka hayatların yorgun telaşı. Çayımı tazeliyorum ve seyrediyorum uzun uzun. Tenha sokakların ücra köşelerinde ağlayan anneler görüyorum sonra, günün aydınlanan tarafıyla sigarasını söndüren babalar. Dikiş tutmayan yaralarıyla sessiz çığlıklar atan çocukların sesi çınlıyor kulağımda. Gözleriyle ağlamayı beceremeyen babaların kirpiklerinde biriken kedere ve bir de namlusunda kalbini taşıyan babaları görüyorum. Saat sabah olmak üzere ve yeşilden mantolu bir kız beliriyor hastanenin bahçesinde, elindeki o bir bardak çayla dünyayı ısıtıyor sanki. Olmayan bir şeyler var belliki, olduramadığı işler var hayalinde, düşünde. “Bitsin artık” diyor sadece. Ağlayarak bir şeylerin bitmesi telaşını taşıyor kalbinde. Yaşama işini becerememiş tazecik bir et parçası oysa taşıdığı. Aynada artık kendini göremediğini anlatıyor. Derin boşluklarda kaybolduğunu ve kendini bir daha hiç bulamadığını. Ben yitip giden her şey ve herkes gibi yutkunuyorum. Sözün özrü olmadığı için değil ama. Çünkü bende epeydir aynada kendimle karşılaşmıyorum çünkü bende bu büyük oyuna uzun zamandır dur diyemiyorum.

Albayıma söylenecek tüm tehlikeli sözleri söyleyen Oğuz Atay gibi feveran eden bir iç ses var kulaklarımda. Burası çok soğuk... Burada boşluklar derin... Burada aynalarda suretler gözüküyor... Demiştım.

Çamaşır ipine serilmiş çarşafların biraz buruşan tarafını ütüyle açmaya çalışırken hisli bir fon müziği girmiyor hiç araya. Tezgâhta durulanmayı bekleyen su bardaklarından sızan suyun bıraktığı leke kadar yok gözyaşının kıymeti. Kederimi camdan dışarı çıkarayım diyorum dünya boğazıma doluyor aniden. Hastanenin bahçesinde bir baba gözlerimin tam içine bakıyor. Adam için dünyanın birkaç saniyelğine durduğunu hissedebiliyorum. Çocuğuna çevirdiği gözlerindeki çaresizliğiyle sırtında sonsuza dek kurumayacak bir ter bıraktığını da.

Annesiyle babasının hüznüyle erken tanışan çocukların yaşı nasıl yetişkin oluveriyorsa birden, çocuğunun güzüne şahit olan babalarında kışı başlıyor aniden. Mevsimin hiç geçmediği, kışın tufana dönüşmediği, herkesin azar azar yandığı ama sonunda kimsenin yok olmadığı bir kış başlıyor takvimin orta yerinde. Eksile eksile geçen zamanın eklene eklene biriken kederi kalıyor avuçlarında. Yer çok soğuk, dünya çok soğuk, toprak çok soğuk oluyor.

Yeşil mantolu kızın güzünü hüznün bürümüş halde çöküyor bahçedeki taşın üzerine. Olduramadığını anlatıyor avaz avaz. Bir çaresi bulunur elbet diyen herkese öfkeli çünkü sözüne kimse sahip çıkmıyor. Gececek diyenlerin umudu yok oluyor günün birinde, başarabiliriz diyenlerin inancı yarı yolda bırakıyor ve sonunda yeşil mantolu kız onu geçeceğine inandıran herkesin nefretiyle inletiyor sokakları. “Bitsin artık” ya ölümle ya bilmediği başka bir yolla bitirmek istiyor çaresiz kollarıyla babasına sarılırken. Çare bulamayan doktorların çaresini de kahraman babaları bulur belki diye değil ama yıkılabileceği tek dağ karşısında olduğu için bırakıveriyor kendini. Umudu dünyaya küsmüş, kirpikleri kışa ve hıçkırıkları hiç gün görmemiş bir boşlukta kulaklarımda inliyor adeta. Bir çaresi bulunur elbet diye avazım çıktığı kadar bağırarak istiyorum. Gidip o kızın ellerinden tutup “ağlayabildiğin için bile çok güçlüsün” demek istiyorum. Elini elimin içine alıp “geçmeyecek belki ama zamanla daha az acıtacak” demek istiyorum. Kalbime sığmıyor aklımdan geçenler. Boğazımdaki düğümlere çare olmuyor çayımın demi.

Oysa şimdi güneş açmayan iklimimde çayım da bitmek üzere artık. Post modern bir tablodan daha fazlasını anlamak zorunda kaldığım bu sabahın dahasını anlatmaya gücümün yeteceğini sanmıyorum. Sustuklarımı benimle aynı yerde susmuş olanların anlayabileceği bir sükûta büründürüyorum. Anlayan zaten anlar diyorum, anlamayan hiç anlamasın istemiyorum.

Hastanenin önünde bir incir ağacı yok

Uğruna türküler yakılmış yarım yamalak öykülerde
Bir dağ sandığım babamın omuzlarından düşüyorum

Dağlarda ağlarmış meğer

Annelerde mevsimsiz kışa yüz tutarmış

Penceremden dünyayla küsüyorum

Boğazımda düğümlenenlerin hesabını sormuyorum artık

Hesabı kestim

Oyununu bozmadığım her yerden gidiyorum

Güz başlıyor sevgilim ben geceye dönüyorum

Bu gece yarısı, bu beton kentten
Bütün çirkinlikleri götüren senin sesindir
Karanlığa mavi gömlek giydirdin diye
Yüzünü alıp yağmursuz umutlarıma
Anlıyorum
İnsan aşık olduğu insanın izin verdiği kadar şairdir

Dudakların, senin fesleğen kokan dudakların
Diyor ki
Bırak dudaklarımız bir çağın kavgasızlığında öpüşsün
Bağırın susmalar kalkarken üzerimizden
Anlıyorum
İnsan aşık olduğu insanın izin verdiği kadar şairdir

Günahlar yalnız, kalpten sevmeyenler için vardır
Ki bizim kalbimiz ülkeler dolusu tebessüm
Boynunun hakkını kaç gül bahçesi öder sevgilim
Saçlarına gündüzüm, gözlerine gecem dediğim
Anlıyorum
İnsan aşık olduğu insanın izin verdiği kadar şairdir

Yeşil bir sabaha uyanırken yaprakları sarhoş bir mevsim
Ayna oluyoruz, aşk oluyoruz kendimize
Bir şiir masumiyeti çıkarken koynundan savaşların
Ağlamak seyrediyor gibi gülümseyen çocukları
Anlıyorum
İnsan aşık olduğu insanın izin verdiği kadar şairdir

Viyana Erel | Askıda Hayat Öykü

Öyle ölümler vardır ki, ben onların öldüğünü düşündükçe, vakit olur, kendimden utanırım.”

Nazım Hikmet.

Okula hiç gitmemişti Derman. Annesi biliyordu çünkü okula gidince işlerin iyice karışacağını. Zaten okula giderse apartmanın işleri de aksayacaktı. Annesi yetemiyordu hiçbir şeyden memnun olmayan apartman sakinlerine. Bilhassa kadınlar hoşlanmazdı annesinden. Dul bir kadının ortalarda dolaşmasından rahatsızdılar besbelli. Bu yüzden türlü ithamlarda bulunup durmadan çalıştırıyorlardı. Sabretmekten başka bir çaresi yoktu annesinin. Belki ilerde çocuğu biraz büyüyünce güzel bir iş bulur da kurtulurlar bu işten diye düşünüp avutuyordu kendini. Biliyordu ama çok zor olacağını. Büyüdükçe her şeyin daha çok karışacağını... Bazen gizlice çocuğunu alıp terk etmek istiyordu buraları ama ne gidecek bir yerleri vardı ne de başka bir işte çalışacak takati.

Derman büyüdükçe işler gerçek anlamda zorlaşmaya başlamıştı. Mahallede dövmediği kimse kalmıyordu. Her gün kapıya kavgaya gelen kadınları rica minnet, özür dileye dileye gönderiyordu. Sonra kendisi bir güzel patakliyordu Derman'ı.

Gün boyunca kapıda oturup gelene gidene salça olurdu Derman. Sokağa gelen arabaları çizer, tekerlekli sandalyedeki kocasını gezdirip dilenen Yolê' yi taş yağmuruna tutar, kız çocuklarının oynadıkları ipi keser, erkek çocuklarının topunu patlatır, yedikule oynayanların kulesini devirir, kasabın önündeki kedileri caddeye kadar kovalar, esnafı bezdirir, tam biri tokadı patlatacakken yetimliğinden dem vurur salya sümük ağlardı.

Yani tam bir baş belasıydı.

“Bu devirde babasız erkek çocuğu büyütmek zor derlerdi.”

Susardı annesi.

“Kız da zor erkek de zor hele ki ikisi birden olana Allah sabır versin.” derdi.

Derman'ın babası kaçağa giderken mayına basıp ölmüş zamanında. O zaman daha bir aylıkmış. Kimsesizlermiş zaten. Kaçıp evlenmiş zamanında anne babası. İki taraftan da veto yemişler. Bir daha kimse yüzlerine bakmamış. Nusaybin'den Diyarbakır'a göç etmişler. İş bulamayınca ara sıra Nusaybin'e kaçağa gitmeye devam etmiş babası.

Mayından sonra babasının ailesi cenazeyi bile vermemiş annesine. Bir aylık çocuğuyla kalmış ortada. Ev sahibinin de ya benimle evlenirsin ya da evden çıkarsın demesiyle kapmış çocuğunu düşmüş yollara.

Bu mahalleye varınca esnafa iş sormuş. Ne olursa yaparım demiş. İş yok demişler önce ama sonra haline acıyıp apartman görevlisi olarak işe almışlar. Bodrum katındaki kapıcı dairesine yerleştirmişler. Sağdan soldan topladıkları eşyalarla küçük bir dünya kurmuşlar onlara.

Derman'ın böyle bir iblise dönüşeceğini bilseler asla kabul etmezlerdi bu mahalleye yerleşmelerini herhalde.

Annesi her fırsatta kendini suçluyordu. Derman'ı bu hale ben getirdim diye. Ama artık her şey için çok geçti.

Derman her yaşında, her döneminde farklı bir lakabı hak edecek bir şeyler yapıyordu muhakkak. Her gün birinin camını indirdiği dönemde “Deli Derman”, kahveden çay, kasaptan bıçak, berberden makas arakladığı dönemde “Hırsız Derman” çocukları dövmeekten bıktırdığı dönemde “Bela Derman”, dayak yerken bile güldüğü dönemde “Şeytan Derman”, ergenliğe girip göğüsleri belirince “Kız Derman”...

Son lakabı Derman'ın bütün hayatını sorgulamasına neden olmuştu. Bu lakaptan sonra durulmuştu, delirmişti, yeniden alevlenmişti, yanmıştı, küle dönmüştü ama Derman, Dermanlığından vazgeçmemişti...

* * *

Derman, 11 Ağustos'ta on beş yaşını bitirecekti. On beş yıldır herkesi bezdiren, insanların mahalleden taşınmasına sebep olan, yaşlılarında kız-erkek dövmediği kimse kalmayan, hırsızlığa, arsızlığa, sigaraya, şiddete bağımlı Derman, günlerdir gün kararmadan evden çıkmıyordu. Apartmandaki çöpleri toplarken kimsenin kapısını çalmıyor, sadece kapının önündeki çöpleri alıyordu. Akşam karanlığı çöktüğünde hızla apartmandan çıkar arka mahallelere gidip oralarda biraz dolandıktan sonra aynı hızla apartmana giriyordu.

Herkesin gözüne batmıştı Derman'ın bu durumu. Uzun zamandır mahallede kimsenin malına zarar gelmiyor, kimsenin çocuğu dayak yemiyor, camlar kırılmıyor, Deli Yolê kocasını rahatça gezdiriyordu. Durgundu mahalle. Alışkın olmadıklarından annesine durmadan Derman'ı soruyorlardı. Annesi de:

“Büyüyor Derman, artık durulacak. Ah! Babası sağ olsaydı Derman bu hale gelir miydi hiç?” diyordu.

Kimsenin Derman'ın durulacağına inancı yoktu ama bu durumdan da memnunnardı

...

Kardeşler 2 Kiraathane'sinden ismi başka sesi başka sanatçılara ait müzikler yükseliyordu. Hava, tam kaldırıma yumurta kırıp pişirilecek bir havaydı. Herkes dükkânın önünü suluyordu. Geçici bir serinlik ve toprak kokusu yükseliyordu. İşler kesattı. Gündem yoğundu. Her dükkânda haberler açıktı. Bir dükkânda açık olan kanalı diğer dükkânda açık olan kanal yalanlıyordu. Çatıdaki antenlerden biri sağa bakıyordu biri sola bakıyordu.

Derman, bodrum katındaki evlerinin penceresinin dibinde uzanmış karşıdaki sıvasız, boyasız apartmanın tuğlalarını sayıyordu. Günlerdir yaptığı tek eylem buydu. Pencerenin önüne gelen kedileri izliyordu. Normalde olsa onlara yapmadığını bırakmazdı ama şimdi hiçbir şey yapmaya mecali yoktu. Bir haftadır çöpleri de toplamaz olmuştu. Diğer mahallelere de gitmiyordu. Sadece döşekte uzanıp tuğlaları izliyordu.

Apartmanda kış hazırlığı yapan kadınlar annesini dışarıda patlıcan közlemek için yardıma çağırdılar. Derman'a seslendi. Cevap alamayacağını biliyordu.

“Ben apartmanın arkasında patlıcan közlüyorum. Bir şey olursa haber ver.” dedi.

Annesi çıkmıştı. Birkaç dakika daha yatakta kaldı. Sonra doğruldu. Banyoya gitti. Işığı açıp kapıyı kapattı. Üzerindeki tişörtü çıkardı. Aynanın karşısına geçti. Büyüyen memelerine baktı. Kimindi bunlar?

Onun olamazdı. Kanı erkekçe akıyordu onun. Elleri kocamandı. Mahallede deviremeyeceği erkek çocuk yoktu. Memelerine dokundu, ürperdi hemen. Hızlıca tişörtünü giydi. Yüzüne baktı tek bir tüy yoktu. Defalarca jiletlemesine rağmen ne bıyığı çıkıyordu ne sakalı. Kız olduğunun hep farkındaydı aslında ama içgüdüleri onun bir erkek gibi davranmasına neden oluyordu. Asla bir kız çocuğu gibi olamamıştı. Nefret ederdi kızlardan. Birinci katta oturan Hilal hariç... Bunların olacağı hiç aklına gelmemişti. Bir gün memelerinin büyüyeceğini, kalçalarının yuvarlaklaşacağını, adet olacağını asla tahmin etmiyordu. Aksine büyükçe sakalları çıkacaktı. Berber Şevko'ya gidip saç sakal tıraşı olacaktı. Kas yapacaktı. Arka tarafta sigarasını çekerken Hilal'den gelen mektupları okuyacaktı. Mahallenin gençleriyle bilek güreşi yapacaktı. Hatta penisi çıkacaktı. Hep bunları düşünüp büyüme hayalleri kurardı. Şimdi ise tekrar küçülmek hatta yok olmak istiyordu. Bir neşterle memelerini yerinden söküp oraya koca harflerle Hilal yazmak istiyordu.

Böylece bir hafta daha geçmişti. Artık karar vermeliydi. Ya görüldüğü kişi olacaktı ya da olmak istediği kişi gibi görünecekti. Annesinin evde olmadığı bir anda yine ayna karşısına geçti. Annesinin yıllar önce bir düğünde kendine aldığı eteği ve bluzu çıkardı dolaptan. Çekmeceden sutyeni alırken üzerinden asırlar geçmiş bir ruj buldu. Sanırım annesi bunu evlendiği ilk zamanlar almış o gün bugündür saklıyordu. Sutyen ve ruju da alıp aynanın karşısına geçti. Tişörtünü çıkardı. Pantolon ve külotunu indirdi. İşte tam da buydu. Baştan aşağı bir kadındı o. Etiyle, kemiğiyle bir dişiydi. Bu haliyle Hilal'e ne kadar da benziyordu. Utandı kendinden. Kadın oluşundan utandı bir kez daha. Sutyeni giydi. Üzerine dar bluzu geçirdi. Eteği de giyip fermuarını çekti. Aynaya iyice yaklaştı. Ruj açıp dudaklarına sürmeye başladı. Elleri titriyordu. Dudağından başka yüzünün pek çok noktasına değdi kırmızı ruj. Kısacık olan saçlarını bir tokayla tutturmaya çalıştı. Öylece kendini izlemeye başladı.

Ağlamıştı Derman. Belki de hayatında ilk kez gerçekten ağlamıştı. Kalktı ayağa ve kapıya yöneldi. Tüm cesaretini toplayacak ve sokağa çıkacaktı. Artık herkes Derman'ın kim olduğunu öğrenecekti. Hilal de dâhil. Bunu düşününce bir an durakladı.

Ağlaya ağlaya odaya geri d6n6p 6zerindekileri b6y6k bir hızla 6ıkardı. Hem 6ıkarıp hem Allah'ına kadar s6v6yordu hayata. Y6z6n6 yıkadı. Ruj bir t6rl6 6ıkmıyordu. Dudaklarını par6alarcasına sildi. T6k6rd6.

Aynada g6rd6đ6 kişiden nefret etti. Derman sanki ruju dudaklarına değil de g6zlerine s6rm6řt6. Kıp kırmızıydı g6zleri. O, olduğu kişiden nefret etmişti.

Sabah olmuş, esnaflar d6kk6nlarını a6maya başlamıştı. Kardeşler 2 Kiraathane'sinden m6zik sesleri y6kseliyordu. Esnaf ilk 6aylarını almış sigaralarını t6tt6r6yordu. Bir anda hepsi aynı anda apartmanın girişine baktı. Derman elinde s6p6rgeyle apartmanı temizlemiş pislikleri kapının 6n6nde k6reğe doldurup 66p kovasına atıyordu.

“Oooo Derman iyileşmişsin.” diyerek g6ld6 kasap Cemil Abi.

“İyileştim, iyileştim abi 6ok iyiyim” dedi g6lerek.

Cemil Abi yanındaki Berber şevko'ya d6n6p :

“Efsane geri d6nm6ř şevko.” diyerek g6lmeye başladılar.

Bir yandan korksalar da bir yandan Derman'ı merak etmişlerdi. Yokluğu 6ok belli oluyordu. Camcı uzun zamandır iş yapmıyordu, Cemil Abi uzun zamandır bı6ak almıyor, şevko'nun makasları eskimeye başlamıştı. Derman d6nd6 ya artık herkes eski huzursuz g6nlerine d6nebilirdi.

Derman kararını vermişti. Hayatı boyunca kimse onun kız olduğunu anlamayacaktı. 66nk6 değildi. Gerekirse 6ekip gidecekti buralardan ama yine de bu hakikati kimseyle paylaşmayacaktı.

Annesinin dolabına girdi sabah. Annesinin başına bağladığı beyaz yazmalardan birini aldı. Banyodan makası getirdi. Eşarby yere serdi. Etrafına annesi el emeğiyle iğne oyası yapmıştı. Makasla iğne oyasının etrafından ge6ti. 6zenle katladı eşarby. Banyoya gitti, tiş6rt6n6 sıyırdı. Y6z6nde 6ok net bir ifade vardı. Bu memelerden kurtulacaktı... Eşarby memelerinin 6zerine sardı. Sıkıca. Canı acıdı ama hi6 umurunda değildi. Sıkabildiği kadar sıktı. Tiş6rt6n6 indirdi. Aynadan baktı. Belli olmuyordu memeleri. En geniş tiş6rt6n6 giydi.

“şu sıcaklar bitsin, rahatım o zaman.” diye ge6irdi i6inden.

Ve nihayet g6nler sonra sokağa 6ıkabilmişti. Berber şevko'ya gitti. Hafiften uzayan sa6larını 2 numaraya vurdurdu. Daha 6ok erkek olmak istiyordu. Olabildiğince. Aynadan baktı kendine. Azıcık da sakal 6ıkrsa tam olacak diye d6ř6nd6. Ayrıldı d6kk6ndan.

Kardeşler 2 Kiraathane'sinde b6y6k bir hazırlık vardı. Muhtarın oğlunun nişanı olacaktı. Nişan i6in kahveyi tutmuşlardı. Apo Salih berberden 6ıkan Derman'a seslendi:

“Derman, gel bize yardım et oğlum. Nişan var yevmiyeni veririz.”

Bu c6mlede Derman'ın duyduğu tek şey “oğlum” kelimesiydi. Apo Salih'in ağzından 6ıkan bir oğlum lafı, Derman'a ulaşıncaya kadar bin kez tekrarlandı. Dağlar taşlar duydu, dokuz katlı apartmanın damına vardı, oradan yan apartmanın terasındaki g6vercinlere ulaştı, g6vercinler havalandı, ağa6lar hişirdadı da 6yle ulaştı Derman'a.

“Gelirim Apo Salih. Bir banyo yapayım hemen yanındayım.” dedi Derman. Eve gitti koşar adım. Banyo yaptı. Eşarbını bağladı. Başına değil göğsüne tabii... Hiç takılmadı bu defa. Keşke saçlarımı bu kadar kesmeseydim diye geçirdi içinden. Hilal de gelecekti çünkü. Yine de neşesini kaybetmemişti. En geniş tişörtünü ve pantolonunu giydikten sonra doğruca Apo Salih’in yanına gitti. Hummalı bir çalışma vardı Kardeşler 2 Kiraathane’sinde. Muhtar hiçbir masraftan kaçınmamıştı. Mahallenin en zenginiydi. Tek oğluna tabii ki en güzel nişanı yapacaktı. Çerezler, tatlılar, kuru pastalar, kolalar... Her şeyin en iyisinden almıştı. Çerezin içinde leblebi bile yoktu. Bu mahallenin pek gördüğü bir şey değildi. Kiraathanenin içi dışı ayrı ayrı hazırlandı. Dış tarafına renkli ampuller takıldı. Masalar, sandalyeler hazırlandı. Derman’ın görevi çerezleri doldurup taşımaktı. Pek çok kişiyi yardıma çağırmıştı Apo Salih. Kendi çocuğunun olmamasının eksikliğini epey hissetmişti. Bu yüzden Kasap Cemil Abi’nin oğlunu, Bakkal Hacı’nın oğlunu, Berber Şevko’nun oğlunu ve Derman’ı yardım için tutmuştu o akşam. Nişan töreni başlamıştı. Muhtar herkesten önce hazırlıkları kontrol etmek ve misafirleri karşılamak için oradaydı. Her şeyden memnundu çünkü vızır vızır çalışıyordu herkes. Yavaş yavaş misafirler gelmeye başlamıştı. Apo Salih mutfakta direktif veriyordu. Cemil’in oğlu çay dağıtıyor, Şevko’nun oğlu boşları topluyor. Hacı’nın oğlu ve Derman ise çerezleri hazırlıyordu. Derman’ın bir gözü hep dışarıdaydı. Acaba Hilal geldi mi diye bakıp duruyordu. Ortalık çok kalabalıklaşmıştı. Öyle ki bahçeden taşan insanlar sokağa sandalye atıp oturuyordu. Bir yandan halay çeken kadınlar, zılgıt sesleri birbirine karışıyordu. Çerezleri plastik beyaz tabaklara dolduran Derman ve Hacı’nın oğlu diğerlerine seslendi. Apo Salih’in direktifiyle çerez ikramına başlanmıştı. Kolaların kapağı açılıp şişelere pipetler yerleştirilmişti. Bazı şişeler özel olarak ayrılmış. Onların içine muhtarın siyah poşette getirdiği alkoller eklenip özel davetlilere ikram edilmek için bir kenara konmuştu.

Hacı’nın oğlu tabii ki boş durmayıp Apo Salih’in boş anını bulduğu gibi o özel kolalardan alıp kafaya dikiyordu. Daha nişan başlayalı bir saat olmuştu ama o sabit bir şekilde yürüyemiyordu.

Derman her defasında yirmi, otuz tane tabağı üst üste koyup içeri dağıtıyordu. Çocuklar tabak almak için yarışıyorlardı. Bazı işgüzar mahalleli yanlarında getirdikleri poşetlere ya da çantalarına tabağı boşaltıp biz almadık diye tekrar tekrar çerez istiyordu.

Bu gece Derman herkesi şaşırtmıştı. Hiç vukuat çıkarmadan vızır vızır çalışıyordu. Apo Salih’inde gözünden kaçmamıştı ki Derman’ı yanına çağırıp özel kolalardan bir tane verdi. Utana sıkıla aldı Derman kolayı. Kafaya dikerken boğazı yanmıştı ama aşağıya indiğinde büyük serinleme hissetmişti. Hoşuna gitmişti. Kolanın da etkisiyle hızına hız kattı Derman. Koşar adım bir mutfakta, bir bahçede, bir sokakta buluyordu kendini. Herkese yetişiyordu.

Yüzükler takılmış, davul zurna gelmiş, herkes zil zurna olmuş, sokak sestten inliyordu. Derman ve diğer çalışanlar tatlı servisine başlamıştı. Hacı’nın oğlu artık yerinde duramaz hale gelmişti. Hilal de gelmemişti zaten. Derman’ı hafiften yorgunluk ve üzüntü kaplamıştı.

Muhtarın tatlısını vermek için eğildi Derman. Muhtar sırtına vurdu “Aferin delikanlı iyi çalıştın bu akşam.” dedi.

Derman cebine bir şeyler sıkıştırdı. Bunu gören Hacı’nın oğlu sinirlendi. Para görmüşü ya duramazdı yerinde. Derman’dan parayı istedi. Derman vermek istemedi. Sıkıştırdı Derman’ı. Bu sırada Derman’ın göğsündeki eşarp açılmıştı. Fark etmemişti.

Mücadele ederken Hacı'nın oğlunun eli Derman'ın göğüslerine geldi. Birkaç saniye ortalık buz kesti. Halay çekenler durdu. Müzik kesildi. Kolalarını tokuşturanların elleri havda kaldı. O anda dünyada iki kişi vardı. Derman ve karşısında duran çirkinliğiyle nam salmış Hacı'nın oğlu...

Hacı'nın oğlu az önce yaşadıklarını idrak edemedi. Yanlış mı anlamıştı yoksa gerçekten de yıllardır herkesi döven Derman kız mıydı? Çözemiyordu. Seslere, bağırışlara, nişana aldırmadan Derman'ı sıkıştırmaya devam etti. Derman sadece memelerini korumaya çalışıyordu.

“Ne yapıyorsun oğlum? Rahat bırak beni.” dedi Derman.

Gülümsüyordu Hacı'nın oğlu. Dişleri sapsarıydı. Aynı yaştaydılar ama onun bıyıkları hafiften çıkmıştı. Yüzü kemikliydi. Derman yüzüne daldı bir an.

“Bu kadar çirkin bir yüze bile razıydım Allah'ım. Neden beni böyle yarattın?” diye geçirdi içinden.

“Ne mi yapıyorum?” diye sırıttı Hacı'nın oğlu.

“Aç pantolonunu, göster aletini.”

“Yoksa göstereceğin bir şey yok mu orada?”

Demesiyle Derman, gözünün üstüne yumruğu indirdi. Biraz sarsıldı ama o çirkin gülümsemesi devam ediyordu. Elini Derman'a uzattı. Memelerine dokunmaya çalışıyordu. Derman'la kıran kırana bir mücadeleye girdiler kahvenin mutfağında. O sırada seslere gelen Apo Salih, kavgayı görünce hızla aralarına girdi. Cemil ve Şevko'nun oğulları da geldi. Üçü birden Derman'ı tuttu. Çünkü her zaman Derman haksızdı. Biliyorlardı...

Üç kişi Derman'ı zor tutuyordu. Hacı'nın oğlu yerden doğruldu. Elini Derman'ın eskimiş tişörtüne uzattı. Tişörtü çekiştirmeye başladı. Gülmeye devam ediyordu. Onu da tutmaya çalıştılar. Çerez tabakları ve tatlı tabakları birbirine karışmıştı. Yerler kayganlaşmıştı. Tuttuğu tişörtü yırttı sonunda. Derman, yırtık tişörtü, beyaz eşarbi, memeleri öylece ortada duruyordu.

Yumruklar inmiş, kollar gevşemiş, gözler bir yöne odaklanmış, kıyamet sessizliği başlamıştı. Herkes Derman'ın memelerine bakıyordu. Derman, gözlerinde biriken yağmurları bırakmak istiyordu. Ama nafile. Kilitlenmişti. Kendini savunmasız, çırılçıplak bırakan Hacı'nın oğluna bakakalmıştı. Kimseyle konuşmadı Derman. Eşarbinı aldı. Mutfaktan bahçeye doğru yürüdü. O yürüdükçe büyük bir koridor açılıyordu. Müzik durdu. Kola bardakları havada kaldı. Bütün herkes konuşmadan Derman'ı ve memelerini izliyordu. Herkes şaşırılmıştı. Nasıl olabilirdi bu. Bunca zaman nasıl fark etmemişlerdi. Nasıl anlamamışlardı. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu.

Derman'ın apartmanın altındaki kahveden çıkıp bodrum katına inmesi bir asır sürdü. Annesi apartmanın önünde Derman'ı o halde görünce kendini yere bıraktı. Aldırmadı Derman. Kadınlar koştu annesinin yanına. Derman arkasında bıraktığı sessiz curcunanın dışına attı kendini. Eve gitti. Odaya geçti. Pencerenin dibindeki yatağına uzandı. İncecik çarşafı açıkta kalan memelerinin üzerine çekti. Gözlerini kapadı...

11 Ağustos 1999 Derman'ın on beş yaşına bastığı gündü. Kahvede yaşananların ertesi günüydü. Mahallede aylardır konuşulan kıyamet senaryoları sanki dün akşam yaşanmıştı. Cenaze sessizliği vardı sokakta. Apo Salih dükkânı geç açmıştı. Her taraf çerez kabukları, pet bardaklarla doluydu. Kasap Cemil Abi caddeyi suluyordu. Bakkal Hacı dükkânı açmamıştı. Uzun zamandır bu güne hazırlanıyordu. Bu işi de ticarete dökmüştü. Aylar öncesinden fotoğrafçının çöpünden topladığı film negatiflerini gözlük şeklinde kesmiş.

“Gelirim Apo Salih. Bir banyo yapayım hemen yanındayım.” dedi Derman. Eve gitti koşar adım. Banyo yaptı. Eşarbını bağladı. Başına değil göğsüne tabii... Hiç takılmadı bu defa. Keşke saçlarımı bu kadar kesmeseydim diye geçirdi içinden. Hilal de gelecekti çünkü. Yine de neşesini kaybetmemişti. En geniş tişörtünü ve pantolonunu giydikten sonra doğruca Apo Salih’in yanına gitti. Hummalı bir çalışma vardı Kardeşler 2 Kiraathane’sinde. Muhtar hiçbir masraftan kaçınmamıştı. Mahallenin en zenginiydi. Tek oğluna tabii ki en güzel nişanı yapacaktı. Çerezler, tatlılar, kuru pastalar, kolalar... Her şeyin en iyisinden almıştı. Çerezin içinde leblebi bile yoktu. Bu mahallenin pek gördüğü bir şey değildi. Kiraathanenin içi dışı ayrı ayrı hazırlandı. Dış tarafına renkli ampuller takıldı. Masalar, sandalyeler hazırlandı. Derman’ın görevi çerezleri doldurup taşımaktı. Pek çok kişiyi yardıma çağırmıştı Apo Salih. Kendi çocuğunun olmamasının eksikliğini epey hissetmişti. Bu yüzden Kasap Cemil Abi’nin oğlunu, Bakkal Hacı’nın oğlunu, Berber Şevko’nun oğlunu ve Derman’ı yardım için tutmuştu o akşam. Nişan töreni başlamıştı. Muhtar herkesten önce hazırlıkları kontrol etmek ve misafirleri karşılamak için oradaydı. Her şeyden memnundu çünkü vızır vızır çalışıyordu herkes. Yavaş yavaş misafirler gelmeye başlamıştı. Apo Salih mutfakta direktif veriyordu. Cemil’in oğlu çay dağıtıyor, Şevko’nun oğlu boşları topluyor. Hacı’nın oğlu ve Derman ise çerezleri hazırlıyordu. Derman’ın bir gözü hep dışarıdaydı. Acaba Hilal geldi mi diye bakıp duruyordu. Ortalık çok kalabalıklaşmıştı. Öyle ki bahçeden taşan insanlar sokağa sandalye atıp oturuyordu. Bir yandan halay çeken kadınlar, zılgıt sesleri birbirine karışıyordu. Çerezleri plastik beyaz tabaklara dolduran Derman ve Hacı’nın oğlu diğerlerine seslendi. Apo Salih’in direktifiyle çerez ikramına başlanmıştı. Kolaların kapağı açılıp şişelere pipetler yerleştirilmişti. Bazı şişeler özel olarak ayrılmış. Onların içine muhtarın siyah poşette getirdiği alkoller eklenip özel davetlilere ikram edilmek için bir kenara konmuştu.

Hacı’nın oğlu tabii ki boş durmayıp Apo Salih’in boş anını bulduğu gibi o özel kolalardan alıp kafaya dikiyordu. Daha nişan başlayalı bir saat olmuştu ama o sabit bir şekilde yürüyemiyordu.

Derman her defasında yirmi, otuz tane tabağı üst üste koyup içeri dağıtıyordu. Çocuklar tabak almak için yarışlıyordu. Bazı işgüzar mahalleli yanlarında getirdikleri poşetlere ya da çantalarına tabağı boşaltıp biz almadık diye tekrar tekrar çerez istiyordu.

Bu gece Derman herkesi şaşırtmıştı. Hiç vukuat çıkarmadan vızır vızır çalışlıyordu. Apo Salih’inde gözünden kaçmamıştı ki Derman’ı yanına çağırıp özel kolalardan bir tane verdi. Utana sıkıla aldı Derman kolayı. Kafaya dikerken boğazı yanmıştı ama aşağıya indiğinde büyük serinleme hissetmişti. Hoşuna gitmişti. Kolanın da etkisiyle hızına hız kattı Derman. Koşar adım bir mutfakta, bir bahçede, bir sokakta buluyordu kendini. Herkese yetişiyordu.

Yüzükler takılmış, davul zurna gelmiş, herkes zil zurna olmuş, sokak sestten inliyordu. Derman ve diğer çalışanlar tatlı servisine başlamıştı. Hacı’nın oğlu artık yerinde duramaz hale gelmişti. Hilal de gelmemişti zaten. Derman’ı hafiften yorgunluk ve üzüntü kaplamıştı.

Muhtarın tatlısını vermek için eğildi Derman. Muhtar sırtına vurdu “Aferin delikanlı iyi çalıştın bu akşam.” dedi.

Derman cebine bir şeyler sıkıştırdı. Bunu gören Hacı’nın oğlu sinirlendi. Para görmüşü ya duramazdı yerinde. Derman’dan parayı istedi. Derman vermek istemedi. Sıkıştırdı Derman’ı. Bu sırada Derman’ın göğsündeki eşarp açılmıştı. Fark etmemişti.

Sutyeni taktı. Üstüne yeşil bluzu indirdi. Eteği giydi. Kapıya çıktı. Annesi hala uyuyordu. Gözünün önüne bebek annesi geldi. Ürktü bir an. Kapıda duran terliği giydi. Bodrum katındaki evinden yukarı doğru çıktı. Apartmanda kuş uçmuyordu. Herkes damdaydı. Dokuzuncu kata kadar soluklanmadan çıktı. Yukarı vardığında hava iyice kararmıştı. Derin bir nefes alıp o kalabalığa doğru bir adım attı...

Saat 14.50'yi gösterdiğinde horozlar ötmeye başlamıştı. Köpekler havlıyordu. Güneş yeniden doğuyordu. İnsanlar derin bir nefes almaya başlamıştı. Duaların sonu gelmişti. Dedikodu cümleleri ağızlardan çıkmak için sabırsızlanıyordu. İnsanlar yavaş yavaş damlardan aşağı iniyordu.

O sırada öyle bir çığlık koptu ki insanlar hızla aşağı koşmaya başladı. Damdan bakanlar caddede ne olduğunu anlamaya çalışıyordu. Sigaraları ağzında, konuşa konuşa gelen Cemil Abi ve Apo Salih bir anda sigaralarını atıp koşmaya başladı. Yerde biri yatıyordu. Kanlar içinde bir kadın. Kimse yaklaşılamıyordu. Bluzu kafasına geçmişti. Sırtı dışarıdaydı. Bağrışlar çağırışlar içindeydi her yer. Apo Salih cesaretini toplayıp yerde yatan kadına doğru uzandı. Boynuna dokundu. Ölmüş dedi. Bluzu çekip çıkardı başından. Yüzünü çevirdi. Ağlayanlar sustu, çığlıklar kesildi. Yerde yatanın Derman olduğunu görenler yere çöktü. Çocuklardan biri Derman'ın annesine koştu.

“Oğlun damdan düş..., kızın..., oğlun..., Derman...”

Kadın çığlıklar içinde caddeye fırladı. “kızım” diye düştü Derman'ın üzerine.

Annesinin ağzından çıkan “kızım” kelimesi dağları, taşları inletti. Dokuz katlı apartmanın damına vardı, oradan yan apartmanın terasındaki güvercinlere ulaştı, güvercinler havalandı, ağaçlar hışırdadı ama o kelime Derman'a ulaşamadı.

O gün orada bir kıyamet koptu. Kız Derman'ın kıyameti...

Ertuğrul Kaya | Aşkın Abc'si Deneme

“Duygu” sözcüğü böyle tekil yazılınca ne kadar da sade ve masum görünüyor değil mi? Oysa bu yalınlığının ardında, birbirine geçmiş sayısız hal’leri barındırır içinde. “Aşk” bu hâller içinde en üst perdelerde açıklanır çoğu zaman. Aşkı tanımlamak, insanlığın dününden bugününe kadar kolay olmamıştır. Onu tanımlarken, anlatırken hep bir yanı eksik kalır. Ve çoğunlukla aşkı, salt bir biçimde tanımlayamayız. Hep başka duyguların yardımına sığınırız. Bilimsel tanımından tutun da sokak argosuna varana kadar türlü tanımları yapılmıştır aşkın.

“Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu” tanımlamasından “aşk bir sudur iç iç kudur” tanımlamasına uzanan geniş bir yelpaze. Aşkı bir hastalık olarak tanımlayanların sayısı ise küçümsenemeyecek kadar çoktur. Böyle bir tanımlamayı seçenlerin, aşıkken, karın ağrısı çekmesi, fizyolojilerinin farklı tepkimeler göstermesi de etkili olmuş olabilir ya da daha isabetli bir açılımla, aşkın, “kızamık” gibi hayatta bir kez yaşanan bir hal olduğunu düşünmeleridir.

Tüm bu tanımlamalarda belirleyici; kişinin aşkı hangi yoğunlukta yaşadığıdır. Acı çeken biri ile mutlu olan birinin aşka bakışı elbette ki aynı olmayacaktır.

Aşkın farklı duygularla bağlantısına dönersek: “kıskançlık” duygusunun, insanı aşıkmiş gibi gösterdiği olur. Hatta kişinin kendi dahi bu yanılığı fark etmeyebilir. Oysa aşkı tanımlama da kıskançlığın bir yeri yoktur. Aşık olduğu kişiyi kıskanan insan, aslında, aşık olduğu kişiyi nesneleştirmiş demektir. Yani aslında, kıskanılan aşık olunan kişi değil, nesneleştirilmiş kişidir. Bu durumda yaşanan aşk değil, kıskançlığın salt kendisidir. Ve bu kıskançlığı da tetikleyen, kaybetme korkusu, zarar görme korkusudur.

Bu gibi durumlarda güçlü bir aidiyet duygusu belirir. Özenle seçtiğimiz ve çok beğendiğimiz bir dolmakalemi, iş yerimizdeki bir arkadaşımız birkaç haftalığına bizden kullanmak için istese, onu vermek istemeyiz. Çünkü o bizim sevdiğimiz kalemimizdir, onun kaybolmasından ya da zarar görmesinden endişe ederiz. Çok istediğimiz bir evi ya da otomobili biz değil de başka biri almışsa onu da kıskanırız. Aşkın nesneleştirilenlerin durumları da bundan pek farklı değildir.

Yeni bir ilişkinin ilk birkaç haftası çok renkli ve güzeldir. Bu hal de aşkmış gibi algılanır çoğu zaman. Oysa bu, “yeni”ye duyulan hayranlıktan öte bir şey değildir. Tıpkı yeni aldığımız bir ayakkabıyı ilk birkaç hafta daha dikkatli giymemiz gibi. Ama bu süre sonunda çamurda dahi giymekten çekinmeyiz. Alışkanlık duygusu da benzeri bir durumda, farklı bir yansıma ile çıkar karşımıza. Eski bir kazağı kendimize o kadar yakıştırırız ki inatla, rahat hissederiz onu giyerken. Pek çok ilişkide de bu alışkanlık, aşkmış gibi kendini gösterir. Neyse ki, alışkanlık, diğer pek çok duyguya göre aşktan kendini soyutlayabilmiştir. Artık çoğunluk aşkla alışkanlık arasındaki ayrımı görebilmektedir. Belki bunu, bu kadar kolay kılan; aşk bittikten sonra, aşktan kalma davranışların anlamsız tekrarını görmenin ivediliğindedir.

Aşkın kavram genişlemesindeki erozyon da, aşkın bulanık algılanmasına neden olabiliyor. Örneğin, “sevişmek” anlamında; ‘aşk yapmak’ (ing. : make love)’ın kullanılması; tesadüfen tanışmış ve sevgili olmuş kişilerin, ilk günden itibaren birbirlerine “aşkım” diye hitap etmesi; “ilgimi çekti, etkilendim” gibi aşamaları es geçip, direkt olarak “aşığım abi bu kıza ben” ya da “ya kızlar harbi aşığım ben bu çocuğa” demeler; “aşksız yapamam ben” deyip, şuursuzca aşık olunacak yer arayanlar; aşkın yalan olduğunu savunanlar; süttten ağzı yanıp, yoğurdu üfleyerek yiyenler; ayda birkaç kez, yeniden doğmuş gibi hissedenler; o defteri çoktan kapatanlar; bu seferki farklılar... Ne var ki, tüm bunlar aynı düğümün üstünde düğümlenip, koca bir saçaklı yumak oluşturuyor.

Kişiler arasındaki her yakınlaşmayı (tamam, biraz fazla yakınlaşmayı), “aşk” olarak nitelemek, böylesi kavram başkalaşmalarına neden oluyor.

Tüm bunların üzerinde, belki uzağında, “aşk”; kişiye daha önce yaşadıklarını değersiz kılacak kadar bir öncesizlik hissi vermelidir. Ve aşk, aynı zamanda, bundan sonrayı da önemsiz kılabilmelidir. Kime, ne zaman, nerde, ne şekilde hissedildiğinin bir önemi olmaksızın, kişiyi bu iki kapı arasında tutan her türlü hal, aşk olarak kendini gösterir. Bu kapılardan biri ya da her ikisi birden kapandığı anda ise, aşk bitmiş olacaktır.

İlla bir tanımlama gerekirse: “Aşk; kişiye öncesizlik ve sonrasızlık kapılarını açtıran süreçtir.” diyebilirim ben.

Yapraklar topluyorum asmalardan
Salamuraya yatırıyorum aşkımı
Genç bir kız serçe parmağı kalınlığında sarıp
Sevdiğine yedirebilsin diye

Oyuncaklar topluyorum sağdan soldan
Ayıcığın gözlerine yapıştırıyorum mutluluğumu
Bir yerlerde gözü yaşlı bir çocuk
Gülümseyerek oynayabilsin diye

Kömürler topluyorum ocaklardan
Bir yat güvertesine bırakıyorum hüznümü
Geçim derdi nedir bilmeyen bir insan
Emeğin ne olduğunu öğrenebilsin diye

Bütün silahları topluyorum dünyadan
Bir tabutun içine koyuyorum nefretimi
Gömüyorum yerin yedi kat dibine
Bir daha çocuklar ölmesin diye

